

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Enni Riikonen

”YHDESSÄ AINA PAREMPI” – LASTEN
VUOROVAIKUTUSTAITOJA JA YHTEISTYÖTÄ PARANTAMASSA

Opinnäytetyö
Marraskuu 2015

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2015
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
(013) 260 600

Tekijä
Enni Riikonen

Nimeke
Yhdessä aina parempi – lasten vuorovaikutustaitoja ja yhteistyötä parantamassa

Toimeksiantaja
Itäsuomalainen päiväkot

Tiivistelmä

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön keskiössä on erään itäsuomalaisen päiväkodin lapsiryhmän yhteistyökyvyn ja vuorovaikutustaitojen lisääminen ja vahvistaminen. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda päiväkotiin lasten vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja kehittäviä menetelmiä. Tarkoituksena oli tuottaa viiden toimintatuokion kokonaisuudesta yhtenäinen opas, josta ilmenee kaikki käytetyt leikit ja harjoitteet. Toive opinnäytetyön aiheesta ja oppaasta nousi päiväkodilta itseltään.

Opasta varten suunnittelin ja toteutin viiden toimintakerran kokonaisuuden, jossa ohjasin ja testasin valitsemani leikit ja harjoitteet kuudelle ryhmään valitulle lapselle. Toimintatuokioiden avulla oli tarkoitus selvittää, mitkä harjoitteet ovat käyttökelpoisia ja oppaaseen sopivia. Testauksen, havaintojen ja arvioinnin pohjalta koottiin opas, joka kulkee nimellä ”Yhdessä aina parempi - leikkejä, pelejä ja harjoitteita lasten välisen yhteistyön parantamiseen”.

Opas on tämän toiminnallisen opinnäytetyön tuotos, joka sisältää erilaisia leikkejä ja harjoitteita, joita voi käyttää sekä erikseen että yhdistettynä oppaasta löytyvään viiden kerran toimintakokonaisuuteen. Lisäksi oppaan lopusta löytyy pieni teoriaosuus. Päiväkodin henkilökunta koki oppaan helppolukoiseksi, houkuttelevaksi ja mielenkiintoiseksi. Palautteen pohjalta muokkasin muun muassa sen alkuperäistä nimeä ja lisäsin yhden vaihtoehtoisen leikin. Yleisesti opas sai positiivista palautetta ja siihen oltiin tyytyväisiä.

Kieli
suomi

Sivuja 47
Liitteet 6
Liitesivumäärä 23

Asiasanat
varhaiskasvatus, sosiaaliset taidot, vuorovaikutustaidot, yhteisöllisyys

THESIS
November 2015
Degree Programme in Social Services

Tikkarinne 9
80220 Joensuu
Finland
Tel. +358 13 260 600

Author
Enni Riikonen

Title
Always Better Together – Children’s Communication Skills and Cooperation

Commissioned by
Kindergarten in Easter Finland

Abstract

The central theme of this functional thesis is to increase and improve the cooperation and interaction skills in a specific child group in a kindergarten in Eastern Finland. The aim was to create methods that improve children’s cooperation and interaction skills. The purpose was to create a guidebook that includes five sessions. The book provides all the plays and exercises carried out. The kindergarten hoped for the guidebook.

For the guidebook I planned and guided five functional sessions where I tested the plays and exercises which I had chosen. The test group consisted of six children. The purpose was to examine which exercises were useful and appropriate for the guidebook. Based on testing, observations and evaluation I assembled the guidebook called "Always better together -games and exercises to improve co-operation between children".

The guidebook is the output of this functional thesis. The guidebook includes different kinds of plays and exercises that can be used separately or combined with the guidebook. In addition, there is a brief theory section in the end of the guidebook. The kindergarten staff felt the guidebook easy to read, tempting and interesting. Based on their feedback I changed the original name of the book and added one alternative play. Overall the feedback was positive and the kindergarten was pleased with the book.

Language

Finnish

Pages 47

Appendices 6

Pages of Appendices 23

Keywords

early childhood education, social skills, interaction skills, communality

Sisältö

Tiivistelmä

Abstract

1	Johdanto	5
2	Tietoperusta	6
2.1	Varhaiskasvatus ja sen tavoitteet	6
2.2	Sosiaaliset taidot ja niiden kehittyminen	7
2.3	Vuorovaikutustaidot ja niiden kehittyminen	8
2.4	Yhteisöllisyys päivähoitossa	10
2.5	Lapsilähtöisyys ja sen tukeminen lapsen arjessa	12
2.6	Aikaisemmat opinnäytetyöt	13
3	Opinnäytetyön toteutus	14
3.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	14
3.2	Toiminnallinen opinnäytetyö ja prosessin kuvaus	15
3.3	Havainnointia päiväkodilla	18
3.4	Toimintatuokiot	19
3.4.1	Tutustumista ja yhdessä askartelua	20
3.4.2	Sadusta yhteiseen maalaukseen	23
3.4.3	Maalauksesta yhteiseen näytelmään	25
3.4.4	Yhdessä leikkien ja pelaten	27
3.4.5	Yhdessä seikkailua	29
4	Arviointi	33
4.1	Hymynaamat ja janat arvioinnin apuvälineinä	33
4.2	Palautekeskustelu ohjaajan kanssa	35
4.3	Oppaan arviointi	35
5	Pohdinta	37
5.1	Tavoitteiden toteutuminen	37
5.2	Oppaan toteuttaminen pähkinänkuoressa	38
5.3	Luotettavuus ja eettisyys	39
5.4	Kehittämisideat ja jatkotutkimusehdotukset	41
5.5	Oppimiskokemukset ja oma ammatillinen kasvu	42
	Lähteet	45

Liitteet

Liite 1	Laulun sanat
Liite 2	Palautekysely
Liite 3	Tiedote vanhemmille
Liite 4	Opas päiväkodille
Liite 5	Tutkimuslupahakemus
Liite 6	Toimeksiantosopimus

1 Johdanto

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön keskiössä on erään itäsuomalaisen päiväkodin tietyn lapsiryhmän yhteistyökyvyn ja vuorovaikutustaitojen lisääminen ja vahvistaminen. Konkreettisenä tavoitteena oli luoda yhteistyöopas kyseisen päiväkodin käyttöön. Opas sisältää teoriavinkkien lisäksi viiden toimintatuokion tarkan kuvauksen ja ohjeet yhteistyötaitoja lisäävien harjoitteiden ja leikkien toteutukseen. Harjoitteet valikoituivat opasvihkoon toukokuussa 2015 toteutettujen tuokioiden pohjalta. Opinnäytetyön toimeksiantajana on itäsuomalainen päiväkoti. Oppaan tarkoituksena on, että sen avulla samankaltainen yhteistyötaitoja ja sosiaalisia taitoja vahvistava sekä vuorovaikutusta parantava toimintakokonaisuus voitaisiin toteuttaa päiväkodissa esimerkiksi jokaisella toimintakaudella kenen vaan varhaiskasvatuksen ammattilaisen toimesta.

Suoritin opinnoissani myös lastentarhanopettajan kelpoisuuteen tarvittavat opinnot ja siksi opinnäytetyöni suuntautui varhaiskasvatuksen puolelle. Toivoin löytäväni toimeksiantajan ja aiheen, joka mahdollistaisi lasten kanssa toimimisen, sillä halusin toteuttaa toiminnallisen opinnäytetyön. Tavoitteena oli, että opinnäytetyön tuotoksena syntyisi jotain, josta olisi hyötyä toimeksiantajan lisäksi myös itselleni tulevaisuutta ja työuraa silmällä pitäen. Toimeksiantajan löydyttyä aihe rajattiin ja tavoitteet määriteltiin. Tavoitteena oli luoda viiden tuokion toimintakokonaisuus, joka vahvistaisi edellä mainittuja taitoja. Toiminnan pohjalta rakentuisi opas, jonka päiväkoti saisi omaan käyttöönsä. Tuokioiden, harjoitusten ja leikkien onnistuneisuutta ja toimivuutta sekä opasta arvioin havainnoimalla, keskustelemalla lasten kanssa ja toteuttamalla heille erilaisia arviointimenetelmiä. Lisäksi keräsin palautteen päiväkodin työntekijöiltä.

Tässä raportissa kuvataan opinnäytetyöprosessi kokonaisuudessaan. Kerron myös tavoitteista ja niiden toteutumisesta sekä kuvailen jokaisen tuokion rungon ja omat havaintoni. Raportissa käsitellään myös teoretietoa aiheeseen liittyen ja lisäksi käsittelen ja avaan omia oppimiskokemuksiani sekä arvioinnin tuloksia.

2 Tietoperusta

Tämän opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat varhaiskasvatus, sosiaaliset taidot, vuorovaikutustaidot, yhteisöllisyys sekä lapsilähtöisyys. Opinnäytetyön tietoperusta rakentuu näiden käsitteiden ympärille.

2.1 Varhaiskasvatus ja sen tavoitteet

Varhaiskasvatuslain (580/2015) 1§:n mukaan varhaiskasvatuksella tarkoitetaan pedagogiikkaan painottuvaa kokonaisuutta, joka muodostuu lapsen suunnitelmallisesta ja tavoitteellisesta kasvatuksesta, opetuksesta ja hoidosta. Kontiolahden kunnan varhaiskasvatussuunnitelman (2011) mukaan varhaiskasvatus on pienten lasten elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Sen tarkoituksena on edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä tasapainoista kasvua ja kehitystä. Varhaiskasvatuksessa tulee huomioida lapsuuden itseisarvoinen luonne, ohjata lasta ihmisenä kasvamisessa sekä vaalia lapsuutta. Kaikilla alle kouluikäisillä on lakisääteinen oikeus saada vanhempien valinnan mukaan joko kunnallinen päivähoitopaikka tai kotihoidon- tai yksityisen hoidon tuki. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2015) määritelmän mukaan varhaiskasvatus kokonaisuudessaan koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Varhaiskasvatuspalvelut ovat keskeinen toimintakokonaisuus lapsiperheiden palvelu- sekä tukijärjestelmässä (THL 2015).

1.8.2015 voimaan tulleen varhaiskasvatuslain (580/2015) 2 a §:ssä määritellään kymmenen varhaiskasvatuksen päätavoitetta. Varhaiskasvatuksen tulee edistää lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia sekä tukea oppimisen edellytyksiä. Lisäksi sen tulee toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa pedagogista toimintaa ja mahdollistaa lapsille mahdollisimman myönteiset oppimiskokemukset. Varhaiskasvatuksen tulee myös valmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen ympäristö sekä turvata lasta

kunnioittavat toimintatavat ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet. Varhaiskasvatustalain mukaan sen tulee antaa lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä ja eri kulttuurien eroavaisuuksia. Lisäksi varhaiskasvatuksen täytyy tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja mahdollistaa tarkoituksenmukaista varhaiskasvatusta sekä kehittää lasten yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja edistäen toimimista vertaisryhmissä. Varhaiskasvatuksen on myös ohjattava lapsia eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan niin, että lapset oppivat kunnioittamaan toisia ja yhteiskunnan jäsenyyttä. Lisäksi sen tulee taata, että lapsella on mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin unohtamatta lapsen vanhemman tai muun huoltajan sekä työntekijöiden yhteistyötä lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin takaamiseksi. (Varhaiskasvatustalaki 2015.)

2.2 Sosiaaliset taidot ja niiden kehittyminen

Yleisesti sosiaaliset taidot määritellään sosiaalisesti hyväksyttäväksi opituksi käyttäytymiseksi, joka luo ihmisille edellytyksiä rakentavaan vuorovaikutukseen toisten ihmisten kanssa. Tällainen käyttäytyminen tuottaa positiivisia tuloksia ja auttaa välttämään mahdollisia negatiivisia seurauksia. (Kauppila 2005, 125.) Sosiaaliset taidot voidaan jakaa sekä sanallisiin että sanattomiin taitoihin. Sanattomia ovat muun muassa mielenkiinnon kohdistaminen ja osoittaminen muille, kun taas sanallisia ovat esimerkiksi omien mielipiteiden ilmaiseminen. (Kauppila 2005, 136.) Sosiaalisuus sekä sosiaalinen kompetenssi erotetaan psykologiassa toisistaan. Sosiaalisuus tarkoittaa halua ja tarvetta olla toisten ihmisten kanssa, kun taas sosiaalinen kompetenssi kuvaa kykyä olla toisten ihmisten kanssa. Ihmisen perimä sekä synnynnäinen temperamentti vaikuttavat siihen, miten luontevaa hänen on oppia sosiaalista kanssakäymistä ja kuinka halukas hän ylipäättänsä on oppimaan sitä. Tämä luontainen valmius ei kuitenkaan määrää sosiaalisten taitojen kehittymistä, sillä ne tulevat konkreettisesti oppimalla. (Keltikangas-Järvinen 2012, 49.) Lapsen sosiaalisten taitojen kehittyminen on monien erilaisten kehitysprosessien summa. Lapsen

syntymän jälkeinen ja läpi lapsuuden kestävä hyvä äiti-lapsisuhde luo perustan hyvien sosiaalisten taitojen kehittymiselle. On tärkeää, että lapselle kehittyy vahva itsetunto sekä positiivinen minäkäsitys. Näille luo pohjaa onnistumisen kokemukset sekä tyydytyksen tunteet, jotka kumpuavat lapsen ja äidin hyvästä vuorovaikutussuhteesta heti lapsen syntymästä lähtien. (Parkkinen & Keskinen 2005, 5.) Keltikangas-Järvinen (2012, 49–50) luettelee sosiaalisiksi taidoiksi esimerkiksi kyvyn analysoida sosiaalisia tilanteita, kyvyn ymmärtää muiden mielialoja, kyvyn ratkaista ongelmia, neuvotella, sovitella ja tehdä tarpeen tullen kompromisseja. Näiden lisäksi Neitola (2013, 101) lisää yhdeksi sosiaaliseksi taidoksi yhteistyökyvyn, joka tulee selkeimmin esille vertaisten kanssa toimiessa.

Sosiaaliset taidot siis opitaan, mutta lasten välillä on luonnollisesti synnynnäisiä eroja siinä, miten he kokevat muiden lasten kanssa olemisen ja vuorovaikutuksen (Keltikangas-Järvinen 2012, 61). Kiintymyssuhde ja sen muodostaminen on käytännössä ensimmäinen lapsen sosiaalisista taidoista. Kiintymyssuhteissa lapsi oppii sosiaalisen vuorovaikutuksen perusteita, esimerkiksi sen, miten ihmiset suhtautuvat toisiinsa. Aikuisen tulee mahdollistaa lapselle kiintymyssuhde, jonka avulla lapsi voi oppia miten ihmisten kuuluu toimia keskenään. (Keltikangas-Järvinen 2012, 39.) Sosiaaliset taidot kehittyvät hyvin lapsikohtaisesti, sillä niiden oppiminen on yhteydessä kommunikatiivisiin valmiuksiin ja kielen oppimiseen. Sosiaalisten taitojen opettamisessa ja arvioinnissa onkin syytä pyrkiä ymmärtävään suhtautumiseen ja tiukkoja kriteerejä tulee välttää. (Kauppila 2005, 135.) Kauppilan (2005, 135) mukaan pienten lasten sosiaalisissa taidoissa korostetaan usein vuorovaikutuksellisia osatekijöitä. Tällaisia ovat esimerkiksi hymyileminen ja nauraminen, toisten auttaminen, ilmaisutaidot, leikkeihin liittyminen, jakaminen ja yhteistyö, auktoriteetin hyväksyminen sekä tunteiden ilmaiseminen (Kauppila, 2005, 135).

2.3 Vuorovaikutustaidot ja niiden kehittyminen

Vuorovaikutus voi olla sekä sanallista että sanatonta. Kauppilan (2005, 25) mukaan ihmisen kommunikaatiolla on aina sosiaalisissa tilanteissa vuorovaikutuksellinen merkitys. Viestintätaito on tässä yhteydessä väline. Hyvä vuorovaikutustaito edellyttää hyvää viestintätaitoa ja hyvä taito viestittää

mahdollistaa onnistumisen vuorovaikutustilanteissa (Kauppila 2005, 25). On hyvä muistaa, että myös sanaton viestintä kuuluu olennaisena sosiaalisiin taitoihin. Erään tutkimuksen mukaan sanattoman viestinnän osuus sosiaalisessa kanssakäymisessä on keskimäärin jopa 60 prosenttia. Sanattoman viestinnän on väitetty olevan myös jossain määrin luotettavampaa, kuin sanallisen. (Kauppila 2005, 33.) Sanattomaan eli nonverbaaliin viestintään voidaan luetella kuuluvan esimerkiksi ilmeiden, eleiden ja kehonkielen. Kauppilan (2005, 33) mukaan ihminen oppii tunnistamaan ilmeitä jo hyvin varhain, lapsi pystyy jo muutaman kuukauden ikäisenä tietoisesti hymyn tuottamiseen.

Kauppilan (2005, 125) mukaan vuorovaikutuksen oppiminen alkaa jo heti lapsen syntymästä. Lapset omaksuvat vuorovaikutustaitoja yhdessä perheenjäsenten sekä hoitajien kanssa. On tärkeää muistaa, että lapsen varhaiset kokemukset vuorovaikutuksesta ovat pohja myöhemmin tapahtuvalle kommunikoinnin oppimiselle. (Kauppila 2005, 134.) Kauppilan (2005, 134) mukaan lapsi tarvitsee monia palkitsevia kokemuksia vuorovaikutuksesta aikuisen kanssa, sillä tämä auttaa lapsen minäkuvan sekä itseluottamuksen kehittymisessä.

Lapsen hyvinvointiin vaikuttaa se, saako hän olla osallisena omaan elämäänsä alusta alkaen. Vahvistamalla lapsen mahdollisuuksia olla osallistuvana toimijana, tuntijana, ajattelevana ja luovana yksilönä kussakin kehitysvaiheessa varmistetaan hänen muodostumistaan ehyeksi yksilöksi. Osallisuus ja erilaiset osallisuuden kokemukset vahvistavat lapsen kehittyvää persoonaa ja sen eri puolia. Osallisuus ja vuorovaikutus liittyvät toisiinsa, sillä osallisuus on syvimmältä olemukseltaan aina vuorovaikutuksellista toimintaa. Minuus on pohjimmiltaan kokemus omasta itsestä vuorovaikutuksessa toisten, niin lasten kuin aikuistenkin kanssa. (Nurmi & Rantala 2011,14–16.)

Osallistumalla erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin lapset oppivat vähitellen kehittämään erilaisia strategioita ja sosiaalisia taitoja, joiden kautta he pystyvät osallistumaan heitä kiinnostavaan toimintaan. Vuorovaikutuksessa ikätovereidensa kanssa lapset oppivat monia tärkeitä taitoja, kuten esimerkiksi johtamaan ja seuraamaan toisiaan ja tekemään tiivistä yhteistyötä erilaisissa ongelmanratkaisutilanteissa. (Ikonen 2006, 152–153.) Lasten keskinäinen

vuorovaikutus on vilkasta sosiaalista vaihtoa, niin sanotusti ”katkeamatonta vuorovaikutuksen virtaa”. Lasten puhe, ajattelu ja kaikki toiminta liikkuvat sekä todellisessa että kuvitellussa. He kykenevät hyvin vaivattomasti seuraamaan toistensa siirtymistä kuviteltuun elämään ja todelliseen elämään. (Niiranen 1999, 236.)

Pienille lapsille vuorovaikutussuhteiden aloittaminen voi kuitenkin olla hyvinkin haastavaa, sillä he ovat vasta pikkuhiljaa opettelemassa sosiaaliselle vuorovaikutukselle välttämättömiä kielellisiä ja kognitiivisia taitoja (Ikonen 2006, 155). On myös hyvä muistaa, että joillekin lapsille toimivien vertaissuhteiden luominen on hyvin helppoa, kun taas toisille toimivien ystävyysuhteiden muodostaminen sekä varsinkin niiden ylläpitäminen tuottavat suuria vaikeuksia. Ystävyysuhteet ja niiden muodostaminen jo lapsuudessa ovat tärkeitä, sillä ne antavat lapsille tunteen keskinäisestä yhteenkuuluvuudesta ja ryhmän jäsenyydestä. (Ikonen 2006, 152–153.)

2.4 Yhteisöllisyys päivähoitossa

Yhteisöllisyydellä tarkoitetaan yleensä ihmisen omaan kokemukseen perustuvaa tunnetta yhteisöön kuulumisesta sekä yhteisön merkityksestä yksilölle itselleen ja hänen tarpeidensa toteutumiselle. Yhteisöllisyyden tunne on ryhmän jäsenten keskenään tuntema tunne siitä, että he kuuluvat yhteen ja että he merkitsevät jotain toisilleen. Yhteisöllisyyteen sisältyy myös usko siitä, että ryhmän jäsenten tarpeet täyttyvät, kun he sitoutuvat yhdessä olemiseen ja yhdessä tekemiseen. Yhteisöllisyyden kokemus muodostuu yhteisön toiminnassa yhteisön pikkuhiljaa rakentuessa. Säännöt ovat usein oleellinen osa mitä tahansa ryhmiä ja yhteisöjä. Yhteisöllisyys ja yhteisöt kiteytyvät siihen, että minästä tulee me. (Koivula 2013, 20–21.) Tärkeää on kuitenkin ymmärtää ja muistaa, että yksilöt toimivat aina yhteisössä ja yhteisö koostuu erilaisista yksilöistä (Hujala 2001, 34).

Merja Koivulan tutkimus osoittaa, että yhteinen toiminta päiväkotiryhmässä on lapsille hyvin tärkeää. Se vahvistaa lasten tunnetta tiettyihin ryhmiin kuulumisesta. Yhteisen toiminnan merkitystä lapsille kuvastaa etenkin se, että jos

tehtävissä tulee ongelmia, lapset ovat valmiita ratkaisemaan asiat yhteistyöllä. Lapset myös pyrkivät lujittamaan yhteisöllisyyttä toiminnan aikana. (Koivula 2013, 32.) Yhteisöllisyys vahvistui Koivulan tutkimuksessa muun muassa toisten kannustamisessa, positiivisen palautteen sekä toiminnassa onnistumisen ansiosta. Lasten keskinäinen huumori ja hassuttelu ovat myös suuressa merkityksessä yhteisöllisyyden rakentumisessa. (Koivula 2013, 32.)

Päiväkoti on lapsille oiva paikka luoda vertaissuhteita ja liittyä vertaisryhmiin, jotka lisäävät yhteisöllisyyden tunnetta ja yhteistyön tarvetta. Vertaisryhmillä tarkoitetaan tässä tapauksessa lapsen kanssa samanikäisten tai kehitykseltään suurin piirtein samalla tasolla olevien lasten yhteistä ryhmää. Marjasen ym. (2013, 36) mukaan Verban tutkimus on osoittanut, että lapsilla on hyvin erilaisia tapoja tehdä yhteistyötä. Vertaisryhmissä lapset osoittavat eriäviä mielipiteitä vapaasti ja osallistuvat keskusteluihin tuntematta, että heidän täytyy hyväksyä toisten mielipiteet. Aikuisen ja lapsen vuorovaikutuksessa tämä taas on hyvin yleistä. (Marjanen, Ahonen & Majoinen 2013, 63.) Vertaisryhmissä lapsilla on myös mahdollisuus solmia ystävyysuhteita. Lapsen suhteet toisiin eli vertaisiin alkavat muodostua jo hyvin varhain lapsuudessa, jo aivan pikkulapsivaiheessa. Lasten vertaissuhteissa on hyvin paljon samaa kuin aikuisten vertaissuhteissa. Läheisiin suhteisiin liittyy vuorovaikutusta ja kumppanuutta ylläpitävien piirteiden lisäksi myös niitä heikentäviä piirteitä. (Neitola 2013, 105.)

Vertaissuhteissa lapset saavat toisiltaan erilaisia kokemuksia, jotka ovat hyvin erilaisia kuin aikuisten kanssa vuorovaikutuksessa saadut kokemukset. Vuorovaikutus toisten vertaisten kanssa on tärkeää esimerkiksi lapsen ajattelulle. Kun lapsi toimii aikuisen kanssa, ei hänen tarvitse selkeyttää käsityksiään vertaamalla niitä aikuisen käsityksiin, sillä aikuisella on selvä tiedollinen etuasema. Lapsen toimiessa toisen lapsen kanssa, on heillä kognitiivinen tasarvo ja käsitysten vertaileminen on luontevaa. Kun jokin käsite ei täsmää toisen lapsen kanssa toimiessa omaan, joutuu lapsi punnitsemaan omaa käsitystään uudelleen ja tästä syntyy niin sanottu kognitiivinen konflikti, joka voi edelleen avata tien uudelle, tasapainotetummalle ajattelun tasolle. Myös erilaisten ristiriitatilanteiden ja erimielisyyksien ratkominen vertaisten kanssa opettaa lapselle keskustelu-, väittely-, perustelu-, kuuntelemis- ja neuvontataitoja, jotka

edelleen opettavat lasta tekemään tarvittaessa kompromisseja. (Niiranen 1999, 237).

2.5 Lapsilähtöisyys ja sen tukeminen lapsen arjessa

Lapsilähtöisyys on tullut tunnetuksi käsitteenä 1980–1990-lukujen vaihteessa (Hiissa 2010, 9). Hieman vanhemman käsitteen, lapsikeskeisyyden tavoin lapsilähtöisyys korostaa lapsen roolia aktiivisena toimijana (Hiissa 2010, 13). Lapsilähtöinen varhaiskasvatus tarkastelee varhaiskasvatusta lapsen kasvuprosessina lapsen itsensä kautta. Lapsen omasta aloitteesta tapahtuva toiminta lisää usein myös oppimismotivaatiota. On tärkeää muistaa, ettei lapsen kehitystä voida tarkastella vain muuttumisella ”vajaatilasta” kohti ”kypsää” aikuisuutta vaan näkökulmana on pidettävä sitä, että lapsi otetaan huomioon oman minuutensa ja tietämyksensä aktiivisena luoja ja osallisena. (Hujala 2001, 30.) Parkkisen ja Keskinen (2005, 9) mukaan lapsilähtöisyys on ohjaava periaate päivähoitossa. Pähkinänkuoressa lapsilähtöisyys tarkoittaa sitä, että kaiken toiminnan lähtökohtana on lapsi sekä yksilönä että subjektina. (Parkkinen & Keskinen 2005, 9.) Lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan myös lapsen omaan kulttuuriin, kokemuksiin ja toimintaan pohjautuvaa oppimisprosessia. Lapsilähtöinen orientaatio huomioi yhteiskunnalliset ja kulttuuriset lähtökohdat oppimisen ja opetuksen perustana. (Heikka, Hujala & Turja 2009, 4.)

Lapsilähtöisyys on sitä, että varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan lapsen yksilöllisyyttä, omaa persoonaa, omia kiinnostuksen kohteita sekä ainutkertaisia tarpeita (Heikka, Hujala & Turja 2009, 4). Yksilöllisyyden yksi tärkeimmistä takaajista on se, että kasvatushenkilökunta voi joustaa tilanteiden mukaan ja muistaa ottaa lapset mukaan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin (Heikka, Hujala, Turja & Fonsén 2012, 55).

Tasa-arvo on lapsilähtöisyyttä ohjaava käsite, sillä siihen liittyy selkeä ajatus siitä, että lasten ja aikuisten maailmat nähdään yhdenvertaisina. Sekä pedagogiset että muut arjen toiminnot ja käytännöt perustuvat tasa-arvoiseen keskusteluun, yhteissuunnitteluun ja päätöksentekoon. (Hujala 2001, 33.) Merkitystä on

esimerkiksi sillä, askarrellaanko päiväkodissa aina vain aikuisten päättämiä askarteluja vai kysytäänkö lapsilta, mitä he haluaisivat askarrella. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että aikuisuudesta luovuttaisiin kokonaan, sillä tietenkin aikuinen tekee lopulliset päätökset ja on vastuussa siitä, miten asiat lopulta etenevät ja toimivat (Hujala 2001, 33). Hujalan mukaan (2001, 38) lapsilähtöisyyttä luonnehtii käytännössä lasten kykyihin ja potentiaaliin uskomisen ja luottaminen siihen, että lapsilähtöisissä projekteissa tulee esille kaikki ihmisen elämän kannalta välttämättömät asiat ja ilmiöt. Toimintaa ja tuokioita suunnitellessani otinkin huomioon sen, että toiminnan tulee olla lapsista ja heidän tarpeistaan lähtevää ja että luotan lapsiin ja yhteiseen prosessiimme ennakkoluuloitta.

2.6 Aikaisemmat opinnäytetyöt

Löysin vuonna 2012 tehdyn opinnäytetyön nimeltä ”Sikapossu ja ystävät” – Lasten välisen vuorovaikutuksen tukeminen luovilla ja osallistavilla menetelmillä”. Opinnäytetyön ovat tehneet Mari Suokas ja Satu Virolainen Laurea ammattikorkeakoulusta. Tässä opinnäytetyössä on hyvin paljon samoja piirteitä kuin omassani ja sainkin kyseisestä opinnäytetyöstä kattavia lähdevinkkejä omaani. Suokas ja Virolainen (2012) kirjoittavat opinnäytetyössään muun muassa tarkasti auki sosiaalisten taitojen sekä vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Hyödyllisiä lähdevinkkejä löysin myös erityisesti Netta Laaksosen ja Salla Laineen vuonna 2014 tekemästä opinnäytetyöstä nimeltä ”Lasten keskinäisen vuorovaikutuksen lisääminen ohjatulla leikillä vuorohoidossa: leikkikansion alkuunpano vuoropäiväkodin työntekijöille”. Lisäksi Tiina Turunen ja Kirsi Liuska Karelia ammattikorkeakoulusta ovat vuonna 2013 tehneet opinnäytetyön nimeltä ”HÄIJYHERNEITÄ JA LEMPEYSLIENTÄ” -oppaan kehittäminen varhaiskasvatusikäisten ristiriitatilanteisiin. Tämän opinnäytetyön tuotoksena syntyneessä oppaassa on paljon samoja piirteitä kuin omassani, sillä se sisältää sekä erilaisia harjoitteita että teoriaa. Opinnäytetyö ja opas keskittyvät pääasiassa lasten välisiin ristiriitatilanteisiin.

Selatessani eri opinnäytetöitä ja tutkimuksia liittyen lasten väliseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön, löysin paljon omaa aihettani sivuavia töitä. Konkreettista opasta yhteistyöstä ja vuorovaikutuksen lisäämisestä harjoitteineen en kuitenkaan löytänyt, joten opinnäytetyölläni toivon tuovani varhaiskasvatuksen kentälle käytännöllisen oppaan, jollaista ei vielä ole.

3 Opinnäytetyön toteutus

3.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella lasten välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta varhaiskasvatuksessa. Lisäksi opinnäytetyön tarkoituksena oli kasvattaa omaa osaamistani varhaiskasvatuksessa sekä löytää toimivia menetelmiä lasten yhteistyön ja vuorovaikutuksen parantamiseksi. Tarkoituksena oli ohjata viisi toimintatuokiota, jotka koostuivat edellä mainittuja taitoja kehittävästä ja ylläpitävästä leikeistä, peleistä ja harjoitteista ja lisätä omaa varmuuttani ja osaamistani ohjaajana.

Opinnäytetyön päätavoitteena oli luoda toimeksiantajana toimineeseen päiväkotiin menetelmäopas. Kyseisen päiväkodin tarve uusille aiemmin mainitsemilleni taitoja vahvistaville menetelmille on suuri, sillä lasten vaihtuvuus on päiväkodissa suurta. Tästä syystä yhteistyötaitoja ja toimivaa vuorovaikutusta on erityisen tärkeää vahvistaa. Ryhmässä on päivittäin paljon samoja lapsia mutta vastaavasti ryhmään tulee viikottain uusia lapsia, jotka tarvitsevat kyseisen päiväkodin palveluja vaihtelevasti. Tällaisten lasten voi olla hankala sopeutua vaihtuvaan ryhmään ja toivoin, että valitsemani menetelmät opettaisivat lapsille yhteistyötä sekä vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja, jotta he osaisivat toimia myös uusien lasten kanssa ja toivottaa heidät tervetulleeksi uuteen ryhmään. Valitsemani menetelmät olivat sellaisia, joissa lapset pääsivät tekemään yhteistyötä, auttamaan toisiaan ja kommunikoimaan toistensa kanssa. Tuokioihin valitut kuusi lasta olivat kaikki päiväkodin listoilla vakituisesti olevia lapsia, jotka tunsivat toisensa etukäteen.

Tuotoksena syntynyt opas koostuu leikeistä, peleistä ja harjoitteista, joiden avulla voidaan vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja keskinäistä yhteistyökykyä sekä vuorovaikutusta. Kaikki leikit, pelit ja harjoitteet valikoituivat oppaaseen ohjaamieni tuokioiden pohjalta. Toiminnallisista menetelmistä tuokioissa käytettiin muun muassa taidetta, draamaa ja sadutusta.

3.2 Toiminnallinen opinnäytetyö ja prosessin kuvaus

Halusin tehdä toiminnallisen opinnäytetyön, jotta pääsen toimimaan yhdessä lasten kanssa. Salosen (2013, 6) mukaan toiminnallinen, tutkimuksellinen sekä taiteellinen opinnäytetyö ovat monelta osin myös hyvin samanlaisia keskenään. Yhteistä näille kolmelle on tietoperusta, toimijat, menetelmät, materiaalit ja aineistot. Lopputuloksena syntyy tuotos tai tulos. Ne myös etenevät samansuuntaisesti. (Salonen 2013, 5.) Toiminnalliselle opinnäytetyölle tyypillistä on myös se, että se tavoittelee ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan opastamista, ohjeistamista tai järjestämistä (Vilka & Airaksinen 2003, 6). Opinnäytetyöni prosessi eteni Salosen mallin mukaan. Etenemisjärjestys on Salosen mallissa seuraavanlainen: aihevalinta, rajaus, työskentelyn suunnittelu ja organisoiminen, tuotos ja sen arviointi (Salonen 2013, 5).

Selkeänä erona toiminnallisen ja tutkimuksellisen opinnäytetyön välillä on se, että toiminnallisessa opinnäytetyössä syntyy opiskelijan oma tuotos (Salonen 2013, 6). Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksia voivat olla alasta riippuen esimerkiksi erilaiset perehdyttämisoppaat, turvallisuusohjeistus tai jokin ohjelma. (Vilka & Airaksinen 2003, 9.) Vilkan ja Airaksisen (2003, 9) mukaan toteutustapana voi olla esimerkiksi jokin opas, kansio, cd tai vaikka näyttely. Minun tuotokseni on tässä tapauksessa jo aiemmin kuvattu toimintatuokioiden konkreettinen ja harjoituskohtainen opas (liite 4), joka sisältää myös ”tietoiskuja” liittyen lasten väliseen yhteistyöhön ja sen parantamiseen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tähdätään myös työn kehittämiseen eri vaiheissa mukana olevien toimijoiden kanssa. Toiminta etenee kohti tuotosta dialogisessa vuorovaikutuksessa toimijoiden kanssa tietyssä toimintaympäristössä. (Salonen 2013, 6.) Tässä opinnäytetyössä toimijoita ovat lisäksi toimeksiantajanani toimineen

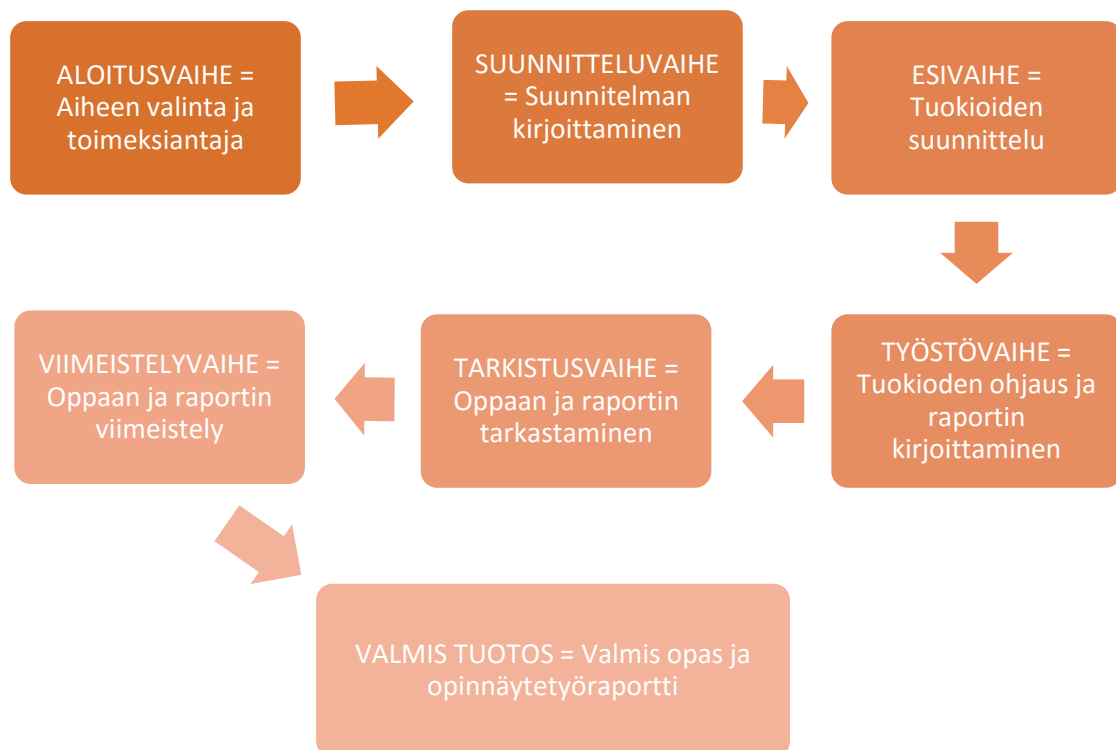
päiväkodin henkilöstö ja toimintaympäristönä kyseinen päiväkotiki sekä sen lähiympäristö.

Opinnäytetyöni eteni Salosen (2013, 15) konstruktivistista mallia mukailien. Salosen malli pitää sisällään aloitusvaiheen, suunnitteluvaiheen, esivaiheen, työstövaiheen, tarkistusvaiheen, viimeistelyvaiheen sekä valmiin tuotoksen (kuvio 1). Opinnäytetyöprosessini alkoi aloitusvaiheessa aiheen valitsemisesta ja toimeksiantajan etsimisestä. Lisäksi etsin aiheeseen liittyvää teoretietoa ja tutustuin siihen mahdollisimman laajasti. Yhdessä toimeksiantajan kanssa päätimme, että toteutus tapahtuisi toukokuussa 2015. Tämän jälkeen alkoi opinnäytetyösuunnitelman kirjoittaminen ja tästä alkoi Salosen mallia mukailien suunnitteluvaihe.

Opinnäytetyösuunnitelmani valmistui helmi-maaliskuussa 2015. Suunnitelman palauttamisen jälkeen hain tarvittavat tutkimusluvut ja allekirjoitimme toimeksiantajani kanssa toimeksiantosopimukset. Seuraavassa vaiheessa eli esivaiheessa siirryin työkentälle havainnoimaan päiväkodin lapsia ja ryhmätoimintaa, jonka jälkeen valitsimme ohjaukseeni sopivan määrän lapsia yhdessä päiväkodin työntekijän kanssa. Havainnointi tapahtui maaliskuuhun vaiheessa ja se toteutettiin siksi, että pääsin mukaan valitsemaan tuokioihini valittavia lapsia. Havainnointikerroilla kiinnitin huomiota lasten väliseen vuorovaikutukseen, haastavien tilanteiden ratkomiseen ja yhteistyön tekemiseen. Kun lapset oli valittu, alkoi varsinainen tuokioiden suunnittelu, joka Salosen mallia mukailien kuuluu esivaiheeseen. Suunnittelussa käytin apunani opintojeni aikana keräämääni menetelmäpakkia ja lisäksi tutustuin kirjallisuuden avulla uusiin menetelmiin. Tuokioiden rungon suunniteltuani esittelin sen päiväkodille, sillä halusin heiltä hyväksynnän valitsemieni menetelmien käyttöön. Tuokiot toteutin toukokuun 2015 aikana ja niitä oli kaiken kaikkiaan viisi, edellä mainittua mallia mukailien tämä kuuluu työstö-vaiheeseen. Pyrin pysymään mahdollisimman tarkasti suunnitelmassani, mutta tottakai suunnitelma eli hieman tilanteiden mukana. Oli tärkeää, että tässä kohtaa muistin olla joustava ja poiketa hieman ennaltasuunnitellusta, mikäli huomasin ettei jokin harjoitus tai leikki sujunutkaan alkuperäisten suunnitelmieni mukaan. Tuokioiden aikana kirjoitin havaintojani itselleni muistiin. Mielestäni havaintojen ylöskirjaaminen oli toimiva tapa lasten

kanssa toimiessa. Jos olisin esimerkiksi videokuvannut tuokiot, se olisi saattanut aiheuttaa levottomuutta tai arkuutta lapsissa, mikä olisi taas aiheuttanut epävarmuutta ja tilanteet eivät olisi olleet luonnollisia. Heti tuokioiden jälkeen kirjasin kaikki havaintoni vielä ylös tietokoneelle selvyiden parantamiseksi.

Työstövaihe jatkui, kun kaikki viisi tuokioita oli ohjattu ja aloitin raportin kirjoittamisen. Etsin tarvittavaa teoriatietoa ja työstin samalla myös tuotosta eli opasta päiväkodille. Kirjallinen osuus valmistui noin kolmessa kuukaudessa pikkuhiljaa edeten. Tarkistusvaihe ja viimeistelyvaihe kulkivat opinnäytetyössäni käsikädessä, sillä oppaan viimeistelyvaiheessa oli raportissa menossa vielä tarkistusvaihe. Tuotos eli opas valmistui syyskuun loppupuolella, jonka jälkeen vein sen arvioitavaksi päiväkotiin. Palautteen saatua kirjasin vielä palautteen raporttiini ja tästä käynnistyi raportin viimeistelyvaihe. Opinnäytetyö valmistui kokonaisuudessaan lokakuussa 2015.

Kuvio 1. Opinnäytetyöprosessini Salosen (2013) konstruktivistista mallia mukailien.

3.3 Havainnointia päiväkodilla

Ennen varsinaisia tuokioita olin kahtena päivänä havainnoimassa päiväkodilla lapsiryhmän toimintaa ja ennen kaikkea sen vuorovaikutusta ja yhteistyötaitoja. Käytössäni ei ollut mitään konkreettista havainnointilomaketta, mutta tarkoitukseni oli havainnoida lasten välistä vuorovaikutusta yleisesti: miten he ottivat toisensa huomioon, miten mahdolliset riitatilanteet ratkottiin, oliko ryhmässä lapsia, jotka eivät juurikaan olleet vuorovaikutuksessa toisten lasten kanssa ja havaitsinko lapsia, joilla oli erityistä tarvetta vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen harjoitteluun. Olin kirjannut nämä asiat vihkooni, mutta en tehnyt niistä varsinaista lomaketta. Yleisesti ottaen lapset olivat kaikki vuorovaikutustaitoisia ja ottivat toisensa huomioon. En myöskään havainnut selvästi sellaisia lapsia, jotka olisivat jääneet ryhmän ulkopuolelle tai joilla olisi erityistä tarvetta edellä mainittujen taitojen harjoitteluun. Tunnistin kuitenkin tietynlaisia rooleja, jotka saattavat olla haitaksi toimivan vuorovaikutuksen muodostamiseen ja muutamia lapsia, joiden oli hieman toisia hankalampi tehdä kompromisseja ja kuunnella toisten mielipiteitä. Havaintojeni pohjalta valitsimme yhdessä päiväkodin työntekijän kanssa tietyt lapset tuokioihini.

Havainnointia voidaan tehdä joko tutkimuskohteen luonnollisessa ympäristössä tai järjestetyissä tilanteissa ja sitä käytetään erityisesti toiminnan ja käyttäytymisen kuvaamiseen ja tulkintaan. Tutkimusmenetelmänä havainnoiminen on joustava ja sopii muuntuvien tilanteiden tutkimiseen. Havainnointi sopii myös sellaisten ongelmien tutkimiseen, joista on ennalta hyvin vähän tietoa. (Törrönen 1999, 221.) Kyselyt ja haastattelut ovat sellaisia menetelmiä, joiden avulla saadaan selville muun muassa mitä henkilöt ajattelevat tai mihin he uskovat. Havainnointi on menetelmä, joka kertoo mitä todella tapahtuu ja miten ihmiset todella käyttäytyvät. Havainnoinnin etuna on, että sen avulla voidaan saada suoraa ja välitöntä tietoa yksilöiden ja ryhmien toiminnasta sekä käyttäytymisestä. Tiedonkeruumenetelmänä se on sopiva myös silloin, kun tutkittavilla on kielellisiä vaikeuksia tai kieli ei ole vielä täysin kehittynyt. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 212–213.) Tästä syystä se sopii hyvin tiedonkeruumenetelmäksi esimerkiksi juuri lasten kanssa toimiessa.

Roolini oli olla osallistuva havainnoija, eli osallistuin päiväkodin arkeen, leikin lasten kanssa ja autoin heitä päivittäisissä toiminnoissa. Käytettäessä osallistuvan havainnoinin käsitettä havainnoinnin sijaan, viitataan siihen intensiteettiin, jolla tutkija osallistuu tutkittavien elämään ja arkeen. Kadulla ohi käveleviä ihmisiä havainnoiva ei tutustu havainnoimiinsa ihmisiin eikä osallistu heidän arkeensa, joten tässä tilanteessa ei voida puhua osallistuvasta havainnoinnista. Osallistuvalla havainnoinnilla tarkoitetaan suoraa havainnointia ja vuorovaikutusta. Lisäksi se kattaa muistiinpanojen tekemistä ja niiden analyysiä. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija tarkkailee omia sekä muiden reaktioita ja yrittää kestää sen, että hän tuntee itsensä sekä osalliseksi, että ulkopuoliseksi. Osallistuva havainnointi edellyttää jatkuvaa havainnointia, mikä kattaa myös kuuntelun, katselun ja keskustelun. (Törrönen 1999, 223–224.) Käytännössä osallistuva havainnoija osallistuu ryhmän elämään, mutta tekee ryhmäläisille samalla myös kysymyksiä ja kirjaa muistiinpanoja (Hirsjärvi ym. 2009, 217). Osallistuva havainnointi sopi kokonaiskuvaan paremmin, sillä olin ollut kyseisessä päiväkodissa ennenkin tekemässä sijaisuuksia ja lapset olisivat varmasti ihmetelleet, jos olisin istunut vain hiljaa pöydän ääressä kirjoittamassa muistiinpanojani. Kaikessa havainnoimisessa tulee kuitenkin muistaa, että tutkija pitää erillään havainnot ja omat tulkintansa tehdyistä havainnoistaan (Hirsjärvi ym. 2009, 217). Tämän pidin mielessäni koko ajan havainnoidessani lapsia ja heidän toimintaansa.

3.4 Toimintatuokiot

Tuokioita toteutettiin yhteensä viisi ja ne sijoituivat toukokuulle 2015. Lapsiryhmään valittiin kuusi lasta ja tuokiokerrat katsottiin mahdollisimman hyvin niin, että suurin osa näistä lapsista olisi paikalla. Vähimmillään lapsia oli tuokioilla neljä ja enimmillään kuusi. Ryhmään valittiin pieni määrä lapsia, koska kuten myös Opas (2013, 159) toteaa, pienryhmä antaa hyvät mahdollisuudet lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen tarvittavalle vuorovaikutukselle. Pienryhmässä kasvattajilla on mahdollisuus antaa enemmän aikaa jokaiselle ryhmän lapselle sekä kuulemaan paremmin lasten tarpeet ja vastaamaan niihin (Opas 2013, 159).

Viimeistä toimintatuokiota lukuun ottamatta tuokiot järjestettiin sisällä päiväkodin tiloissa. Käytössämme oli huone, jossa oli riittävästi tilaa jokaisen toimintatuokion erilaisille leikeille, peleille ja harjoitteille. Viimeisellä kerralla lähdimme seikkailuretkelle läheiseen metsään, joka oli lapsille tuttu entuudestaan.

3.4.1 Tutustumista ja yhdessä askartelua

Ensimmäinen yhteinen tuokio järjestettiin 19.5.2015 ja paikalla oli viisi lasta. Ensimmäisessä alkuleikissä tutustuimme toisiimme. Asetuimme piiriin istumaan ja vieritimme palloa toisillemme kertoen oman nimemme. Vaikka lapset tunsivat toisensa etukäteen, oli tilanne heille silti selvästi jännittävä. Jokaisesta huomasin, että he odottivat mitä tuokio tulee pitämään sisällään. Lapset osallistuivat alkuleikkiin hienosti, olivat rohkeita ja puheliaita ja ottivat sekä minuun että toisiinsa kontaktia. Koska tuokioiden ja koko opinnäytetyöni punaisena lankana kulki yhteistyö, kysyin lapsilta toisessa alkuleikissä, mitä yhteistyö heidän mielestään tarkoittaa.

Lapsi 2: Auttaa jotain ihmistä.

Lapsi 3: Sama kuin (sanoo lapsi 2 nimen). Autan myös äitiä. Maalattiin.

Lapsi 4: Minä autan äitiä.

Lapsi 5: Kun mie autoin isii. Autoin isii miun volvossa. Pumpaamaan sitä rengasta!

Lapsi 6: Auttaa kaveria, kavereita.

Koska yksi lapsista ei päässyt osallistumaan ensimmäiseen kertaan, kysyin häneltä yhteistyön merkitystä seuraavalla kerralla. Hän vastasi näin:

Lapsi 1: Yhteistä kaikki. Saunaremonttia isin kanssa.

Mielestäni kaikki lapset ymmärsivät yhteistyön merkityksen hyvin. Jokainen yhdisti käsitteen selitykseen jotain yhteistä tekemistä tai toisen auttamista. He osasivat havainnollistaa yhteistyön tekemistä myös omissa arkisissa tekemisissään.

Ensimmäisen kerran toiminta oli askartelua. Käsityöt ovat yksi taidekasvatuksen osa-alue sekä yksi mahdollisista minän kehittämisen välineistä. Varhaisiän taidekasvatus on ikään kuin siemen kädentaitojen, käsitöiden ja taiteen tekemiseen. Käsillä tekemisen kautta lapsi oppii paljon ympäröivästä maailmasta ja sitä kautta myös itsestään ja muista. Käsillä tekeminen ja käsityöt pohjaavat varhaiskasvatuksessa lapsen kokonaisvaltaiseen kehittymiseen ja itseilmaisuun. Kehittääkseen taitojaan ja taiteellista minäänsä lapsi tarvitsee kontekstin, joka mahdollistaa kehityksen. Tällainen konteksti antaa riittävää tukea ja aikaa taiteellisen minän kehittämiseen. (Karppinen 2001, 106–107.)

Tällä kertaa lapset saivat askarrella itselleen tikku-ukon (kuva 1) jota käytettäisiin tulevissa tuokioissa. Lapset keksivät myös oma-aloitteisesti omille tikku-ukoilleen nimet. He alkoivat myös rakentaa jo jonkunlaista tarinaa tikku-ukkojen välille.

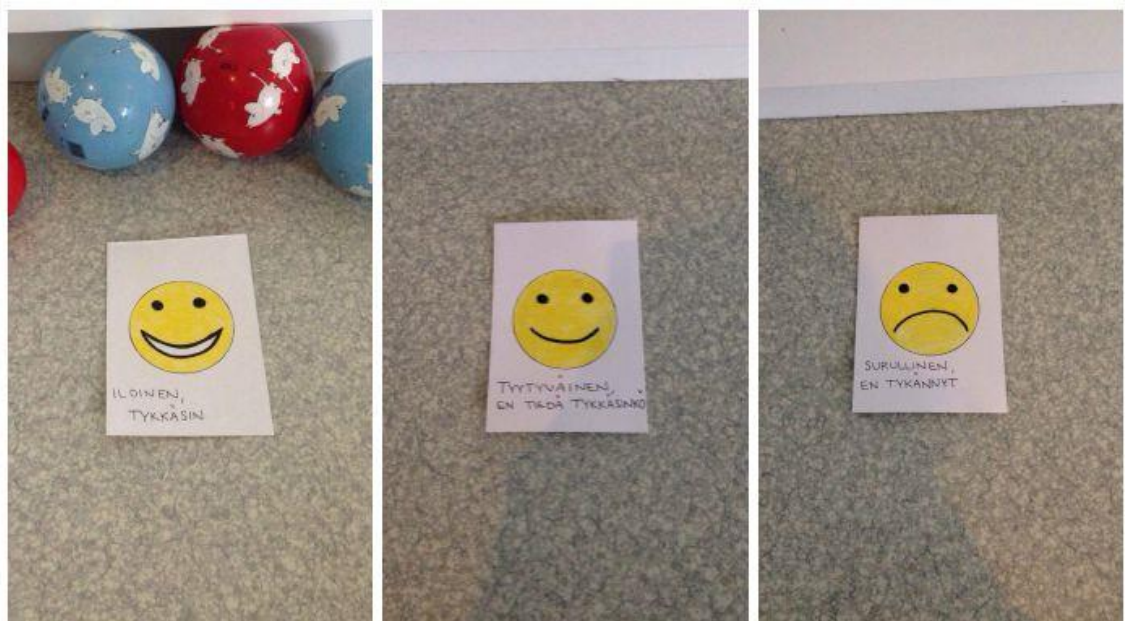
Lapsi 1: Tää olis sen kaveri.

Jaoin askartelutarvikkeita tietoisesti niin, että liimoja, tusseja ja muita yhteisiä välineitä piti jakaa kaverin kanssa. Välineiden vuorottelun ja jakamisen kanssa ei ilmennyt minkäänlaisia ongelmia. Yksi lapsista oli kuitenkin huomattavasti hiljaisempi kuin muut. Muut lapset ottivat hänet kuitenkin hienosti huomioon ja kyselivät mitä välineitä hän tarvitsisi seuraavaksi.

Loppuleikkinä toimi pallon kuljetus parin kanssa. Uskalsin ottaa fyysistä kontaktia tarvittavan leikin, sillä tiesin lasten tuntevan toisensa etukäteen. Tästä huolimatta lapsista vain kaksi halusi osallistua pallon kuljetukseen, ja se sujuikin heiltä hienosti. Palloa kuljetettiin muun muassa käsien ja selän välissä viivalta viivalle. Muut lapset kannustivat kahta palloa kuljettanutta lasta ja innostuivat ehdottamaan erilaisia kuljetustapoja. Tuokion päätteeksi keräsin lapsilta pallojen ja hymynaamojen (kuva 2) kanssa palautteen ensimmäisestä tuokiosta ja sain viisi ”tykkäsin” hymynaamaa. Lopuksi lauloimme yhteisen loppulaulun ”soittorasias”, jonka sanat olin muokannut tilanteeseen sopivaksi (liite 2).

Kuva 1. Lasten askartelemat tikku-ukot (Kuva: Enni Riikonen).

Kuva 2. Hymynaamat arvioinnin apuna (Kuva: Enni Riikonen).

3.4.2 Sadusta yhteiseen maalaukseen

Toinen tuokio toteutettiin 20.5.2015 ja tuokioon pääsi osallistumaan viisi lasta. Alkuleikkinä keskustelimme saduista, sillä tämän oli tarkoitus johdatella tuokion teemaan eli sadutukseen. Lapset lähtivät keskusteluun hyvin mukaan. He kertoivat omista lempisaduistaan ja siitä mitä vanhemmat heille usein lukevat. Osa kaipasi kerrontaansa apukysymyksiä, kuten ”milloin tykkäät kuunnella satuja?” ja ”onko sinulla monta lempisatua?”.

Tuokion teemana ja varsinaisena tekemisenä oli sadutus ja maalaaminen. Draama ja kerronta ovat tiettyihin ikäkausiin kuuluvaa toimintaa, jossa on selkeä yhteys tietämisen ja tekemisen välillä. Lapsilla on luonnostaan halu ja tarve luoda rinnakkaistodellisuutta. Kuvitteellinen satumaailma helpottaa todellisuuden kohtaamista. (Heinonen & Suojala 2001, 146.) Ainoa ohjeistukseni sadutukseen oli, että rakentaisimme sadun edelliskerralla askarreltujen tikku-ukkojen ympärille. Tästä lapset innostuivat heti ja jaoin heille heidän omat tikku-ukkonsa tarinan tueksi. Aloitimme sadun aivan alusta. Ensimmäinen lapsi aloitti sanomalla ”olipa kerran”. Alku oli hieman hankalaa, joten päätin esittää alkuun hieman apukysymyksiä. Lopulta satu lähti kulkemaan hyvin ja jokainen keksi siihen jotakin. Kirjoitin tarinan ylös tietokoneella, jotta saisin jokaisen sanan tarkasti ylös juuri siinä muodossa kun lapset sen sanoivat. Joissain kohdissa lapset kyselivät toisiltaan kävisikö, että tämä tekee näin ja toinen näin. Tämä ei haitannut tarinan kulkua vaan päin vastoin minusta oli hienoa huomata, kuinka hyvin yhteistyö sujui. Kun lapset päättivät, että satu loppui niin luin sen heille ääneen. Satu aiheutti hilpeyttä ja hihityksiä mutta kaikki olivat oikein tyytyväisiä ja ylpeitä sadustaan, joka nimettiin yhdessä ”Kaupunki- ja metsäpäiväksi”.

Toisella tuokiolla lapset maalasivat sadulle taustan (kuva 3). Lapset ehdottivat itse, että iso paperi jaettaisiin kolmeen osaan: kaupunkiin, metsään ja kotiin, sillä tarinassa esiintyivät nämä kolme paikkaa. Lapset jakautuivat oma-aloitteisesti niin, että jokaiselle kohdalle oli joku/jotkut maalaamassa. Tässä havaitsin hienoa yhteistyötä, sillä lapset keskustelivat ja kyselivät toisiltaan mitä kukakin haluaisi maalata. Yksi lapsista ei kuitenkaan ensin oikein löytänyt paikkaansa. Seurasin

tilannetta hetken valmiina ehdottamaan hänelle, mitä hän voisi maalata, mutta tämänkin tilanteen lapset ratkaisivat itse ja ehdottivat hieman mietteissään olevalle lapselle mitä hän voisi alkaa maalaamaan. Lapsi alkoi heti toimeen muiden kanssa.

Alussa muistuttelin muutaman kerran lapsia siitä, että muistavathan he kysyä toisilta ennen kuin maalaavat yhteiseen maalaukseen jotain tiettyä. Loppuajan lapset muistivat tämän ja maalauksen lomassa syntyikin hienoa keskustelua ja yhteistyötä.

Lapsi 1: käykö jos maalaan tähän sinun kuvasi viereen parvekkeen? Minne haluaisit että maalaan sen? Tähän (osoittaa) vai tähän (osoittaa toista kohtaa?)

Lapsi 6: Tähän (näyttää kohdan, johon parvekkeen voi maalata).

Maalaamisen aikana ohjaajuuttani tarvittiin vain alussa. Muutoin tarkkailin tilannetta taustalla ja annoin lapsien toimia oma-aloitteisesti, kuitenkin valmiina puuttumaan mahdollisiin ristiriitatilanteisiin.

Loppuleikkinä lapset saivat muodostaa itsestään rivejä ja jonoja muun muassa pituusjärjestyksessä, ikäjärjestyksessä ja erilaisissa värijärjestyksissä. Tässä ohjaajuuttani tarvittiin hieman enemmän, mutta lapset keskustelivat hienosti myös keskenään ja vertailivat esimerkiksi pituuksiaan. Toisen tuokion arvioinnissa lapset asettuivat hahmottamalleni jonolle hymynaamoja apuna käyttäen. Tulokseksi tuli neljä tykkäsin, yksi en tiedä tykkäsinkö ja ei yhtään en tykännyt -hymynaamakorttia. Ennen viime kerralla tutuksi tullutta loppulaulua kysyin lapsilta haluaisivatko he ensi kerralla esittää oman sadun muille päiväkodin lapsille vai harjoiteltaisiinko sitä vain meidän kesken. Kaikki halusivat, että satu esitettäisiin päiväkodin muille lapsille.

Kuva 3. Lasten maalaama tausta näytelmälle (Kuva: Enni Riikonen).

3.4.3 Maalauksesta yhteiseen näytelmään

Kolmas tuokio toteutettiin 22.5.2015 ja siihen osallistui neljä lasta. Aluksi kyselin lapsilta kuulumisia ja alkuleikkinä toimi musiikkileikki, jossa musiikin lakatessa laitetaan ohjaajan neuvomat ruumiinosat kaverin kanssa yhteen (esimerkiksi laita kaverin kanssa polvet yhteen). Ennen leikin aloittamista kertasimme ruumiinosia, jotka lapset osasivat hienosti. Leikin tarkoitus oli virittää lapsia yhteiseen toimintaan. Leikki sujui hyvin ja kaikki lapset lähtivät siihen innolla mukaan. Vaikka lapsia oli parillinen määrä paikalla, he eivät jakautuneet pareihin vaan vaihtelivat yhtä lasta lukuunottamatta pareja jokaisella kerralla. Lapset yhdistivät kaverin kanssa rohkeasti peput, polvet, kyynärpäät, päät ja kädet. Lopuksi annoin tehtäväksi yhdistää kädet koko ryhmän kesken, ja hetken mietittyään lapset hoksasivat itse muodostaa piirin, jossa he olivat käsikkäin.

Kolmannen kerran teemana oli sadutuksen pohjalta valmistuneen näytelmän harjoittelu ja esitys. Nukketeatteriesitys jo aivan lyhyessäkin muutaman minuutin tuokiossa on lapselle kokonaisvaltainen elämys, jonka avulla hän pääsee kosketuksiin monien eri taiteen alojen kanssa. Teatterinuket voidaan rakentaa monista eri materiaaleista. (Baric´ 2001, 158–159.) Ohjaamalla tuokiolla materiaaleina käytettiin huopaa, puutikkuja, styroksipalloja, liimaa, tusseja ja piipunrasseja. Rakensimme myös teatterinäyttämön ja katsomon yhdessä niin, että lapset saivat suunnitella ne yhdessä. Tuoleja kantaessamme lapset auttoivat oma-aloitteisesti toinen toisiaan.

Lapsi 1: (sanoo lapsi 2 nimen), autanko sinua. Tarvitsetko apua?

Lapsi 2: Kiitos.

Lapsi 3: Laitettaisiinko tämä tähän?

Muut lapset yhteen ääneen: Laitetaan vaan.

Myös harjoittelu sujui hyvin ja lapset ehdottivat innoissaan satuun niin sanottuja lisä-ääniä.

Lapsi 1: Voisiko kuulua tällainen ääni, kun tämä syö?

Seuraavaksi esitimme näytelmän muille lapsille. Nukketeatterin alkaessa lapsen ja nukken välille syntyy tiivis vuorovaikutus, sillä ilman näyttelijän eli lapsen tukea se pysyy vaivoin edes kunnolla pystyssä. Näin oma nukke ja sen tarina koetaan erityisen tärkeäksi. (Baric´ 2001, 160.) Yleisön saapuessa paikalle lapsista aisti jännitystä, he piiloutuivat näyttämön taakse ja alkoivat supatella ja kikatella. Kaikki olivat kuitenkin selvästi innoissaan, jännitys oli niin sanottua hyvää ja tarpeellista jännitystä. Näytelmän alussa esittelimme aiemmin askarrellut tikku-ukot ja minä esittelin myös poissa olleen lapsen askarteleman hahmon. Tässä vaiheessa yhtä lasta alkoi kovasti jännittää. Hän kyykistyi näyttämön taakse eikä halunnut osallistua esitykseen. Kävin juttelemassa hänen kanssaan ja kysyin haluaisiko hän, että minä esittelisin hänen tikku-ukkonsa. Lapsi ei halunnut. Hän halusi kuitenkin jäädä piiloon näyttämön taakse, jotta olisi sillä tavalla osana esitystä ja seurasikin hymyillen näytelmää sieltä. Muut lapset esittivät sadun hienosti loppukumarrukseen saakka.

Loppuleikiksi suunniteltu pallohieronta jäi ajanpuutteen vuoksi toteuttamatta mutta siirsimme sen seuraavaan kertaan. Tämän kerran lopuksi kyselin lapsilta mitä he tykkäsivät tuokiosta. Lapsi, joka jättäytyi pois näytelmästä kertoi, ettei tykännyt tästä kerrasta mutta olin iloinen, että hän osallistui silti loppukeskusteluun. Muut lapset olivat tykänneet tuokiosta ja kikattelivat vielä hienoa näytelmäänsä.

Lapsi 1: Tässä oli kivaa roolit. Paljon katsojia. Oli kivaa, tykkäsin.
Lapsi 2 ja 3 yhteen ääneen: Tykkäsin!

Vaikka pieni näytelmämme onnistui hienosti, koin hankaluudeksi ajan puutteen. Näin jälkeen päin ajateltuna olisi ollut hyvä, että harjoittelulle olisi varattu yksi kokonainen tuokio ja näytelmälle toinen. Pienenkin nukketeatterin tekeminen vaatii aikaa ja työtä: pohtimista, harjoittelua ja kokeilemistä (Baric´ 2001, 160). Silti tämä kokeilu oli mielestäni kaiken sen arvoista, sillä huomasin lasten nauttivan ja olevan ylpeitä näytelmästänsä. Vaikka alku on haparointia, epäröintiä, pieniä sattumuksia ja mahdollisia epäonnistumisia, lisääntyy varmuus taitojen karttuessa (Baric´ 2001, 160). Niin näyttelijöiden eli lasten että myös ohjaajan eli aikuisen.

3.4.4 Yhdessä leikkien ja pelaten

Neljäs tuokio pidettiin 25.5.2015 koko kuuden lapsen ryhmän voimin. Neljännen tuokion teemana oli yhteistyötä vaativat ja lisäävät pelit ja leikit, joissa lapset pääsivät liikkumaan ja olemaan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Liikkumisella on monta eri tehtävää lapsen elämässä, sillä kehonkieli on ensimmäinen, ja tärkein oppimisen ja vuorovaikutuksen kanava varhaislapsuudessa. Liikkuminen ja liikunta ovat myös avain terveeseen itsetuntoon, sillä sen kehitys lähtee oman fyysisen minän ja kehon tuntemisesta. (Huisman & Laukkanen 2001, 62–63.) Vuorovaikutuksessa ikätovereidensa kanssa lapset oppivat monia tärkeitä taitoja, kuten esimerkiksi tekemään tiivistä yhteistyötä erilaisissa ongelmanratkaisutilanteissa (Ikonen 2006, 152–153). Valitsin tuokiolle pelejä ja leikkejä, joista osa suorastaan vaati yhteistyötä lasten kesken.

Paikalla oli ensimmäistä kertaa koko kuuden lapsen ryhmä. Tiesin etukäteen, että tuokio järjestettäisiin sisällä, joten olin valinnut ja suunnitellut sellaisia leikkejä, jotka pystyttäisiin toteuttamaan sisätiloissa. Alkupiirinä kyselimme toistemme kuulumisia palloa apuna käyttäen. Lapset osallistuivat ensimmäisiin tuokioihin verrattuna aktiivisemmin ja kuuntelivat hienosti toisiaan.

Ensimmäisenä leikkinä oli numeroleikki, josta lapset tykkäsivät kovasti. Siinä laskettiin piirissä yhdestä kymmeneen ja se, jonka kohdalle numero 10 sattui, istui lattialle. Leikin tarkoitus oli viritellä lapsia toimintaan ja parantaa keskittymistä. Lapset jaksoivat hienosti keskittyä ja tarkkailla muiden toimintaa. Toisena leikkinä oli leikki nimeltä ”taion meistä”. Tämä oli lasten suosikki. Leikissä lapset yksi kerrallaan saavat päättää miksi taikovat kaikki muut lapset. Jos joku lapsista päätti esimerkiksi taikoa muut koiriksi, mietimme kaikki yhdessä miten koira liikkuisi ja ääntelisi. Keskustelua syntyi paljon ja lapset pääsivät kaikkien taiottujen hahmojen kohdalla yhteisymmärrykseen. Lapset taikoivat toisistaan muun muassa koiria, kissoja, sammakoita, pupuja ja robotteja.

Kolmantena leikkinä lapset muodostivat ryhmissä kehojensa avulla erilaisia kuvioita. Tässä harjoituksessa lapset tarvitsivat paljon apua, mutta keskustelivat silti hienosti ja yrittivät muodostaa monia kuvioita myös oma-aloitteisesti. Yksi lapsista jäi erityisesti mieleeni, sillä hän auttoi ja neuvoi toisia mielellään. Neljännessä ”irvistellään pareittain” leikissä lapset pääsivät hassuttelemaan. Kuten olen jo aiemmin kirjoittanut, on lasten keskinäisellä huumorilla ja hassuttelulla hyvin suuri merkitys yhteisöllisyyden rakentumisessa (Koivula 2013, 32). Mielestäni oli tärkeää valita harjoitteiksi sellaisia leikkejä ja pelejä, jotka saavat aikaan kikatusta ja keventävät tunnelmaa. Tässä leikissä lapset irvistelivät ensin toisilleen pareittain ja parin kuului matkia toisen irvistystä. Lopuksi teimme myös niin, että minä tein jonkun hassun irvistyksen ja kaikki lapset yrittivät parhaansa mukaan matkia sitä. Leikki oli kuulemma lasten mielestä mukavampi niin.

Viidentenä leikimme ”koppakuoriainen ja meritähti” leikkiä, jossa lapset aloittivat meritähtenä tai koppakuoriaisena liikkumisen eri puolilta huonetta ja heidän piti

pikkuhiljaa päästä toisten lasten luokse ja kerätä kaikista yhteinen meritähti- tai koppakuoriaiskasa. Tämä leikki sujui hyvin, vaikka lapsista yksi aiheutti hieman villiintymistä. Kuudentena leikkinä oli hieman rauhallisempi ”kutsun sinut vierelleni koska” leikki, jossa jokainen lapsi sai vuoronperään kutsua kavereita vierelleen kertomalla kaverista samalla jonkun mukavan asian. Harkitsin pitkään leikin mukaan ottamista tuokioon, sillä siinä oli riskinsä, että joku lapsista jäisi aina viimeiseksi tai hänestä ei keksittäisi mitään sanottavaa. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan lapset olivat todella reiluja toisiaan kohtaan. Viimeisenä leikkinä leikimme kättelyhippaa. Hipan tarkoituksena oli pelastaa kiinni jäänyt kaveri kättelemällä. Koska tila oli pieni vauhtihippaan, sovimme yhdessä, että hipassa kuljettaisiin polvilla.

Loppuharjoituksena käytimme edelliskerralta poisjäänyttä pallohierontaa. Kaikki lapset lähtivät tähän hienosti mukaan, vaikka harjoitus vaati fyysistä läheisyyttä. Palautteen keräsin jo lapsille tutuksi tulleilla hymynaamakorteilla. Lapset asettuivat janalle seuraavanlaisesti: 4 tykkäsin, 2 en tiedä tykkäsinkö ja 1 en tykännyt. Tuokion lopuksi lauloimme tutun soittorasia laulun.

Koska viides tuokio oli edellisiä tuokiota toimekkaampi ja se järjestettiin aikataulullisista syistä johtuen iltapäivällä, huomasi lapsista pientä levottomuutta. Tällä tuokiolla omaa ohjaajuuttani tarvittiin edelliskertoja enemmän ja lapset kyselivät muutaman kerran joko he pääsisivät ulos leikkimään. Ohjaajana minun täytyi viidennellä kerralla olla hieman jämäkempi ja jouduin puuttumaan yhden leikin aikana myös pieneen tönimistilanteeseen, joka ei kuitenkaan jäänyt onneksi hiertämään lasten välejä.

3.4.5 Yhdessä seikkailua

Viides tuokio pidettiin 28.5.2015 ja siihen pääsi osallistumaan neljä lasta. Tuokio oli viimeinen ja sen teemana oli metsäseikkailu. Seikkailukasvatuksen piirteitä ovat esimerkiksi yllätyksellisyys ja mahdollisuus ryhmäkokemuksiin. Se sijoittuu usein, niin kuin tässäkin tuokiossa, luonnonympäristöön. Elämypedagogiikassa on samoja piirteitä kuin seikkailukasvatuksessa mutta elämypedagogiikassa

painottuu enemmän kasvatus, sillä seikkailuja ei tiedetä etukäteen. Seikkailukasvatukseen ja elämyspedagogiikkaan pätevät samat osa-alueet, joista yksi merkityksellinen on ryhmäaloitteisuuteen liittyvät tehtävät, joissa ongelmat tai tehtävät ratkaistaan yhdessä. (Telemäki 1998, 42–44.)

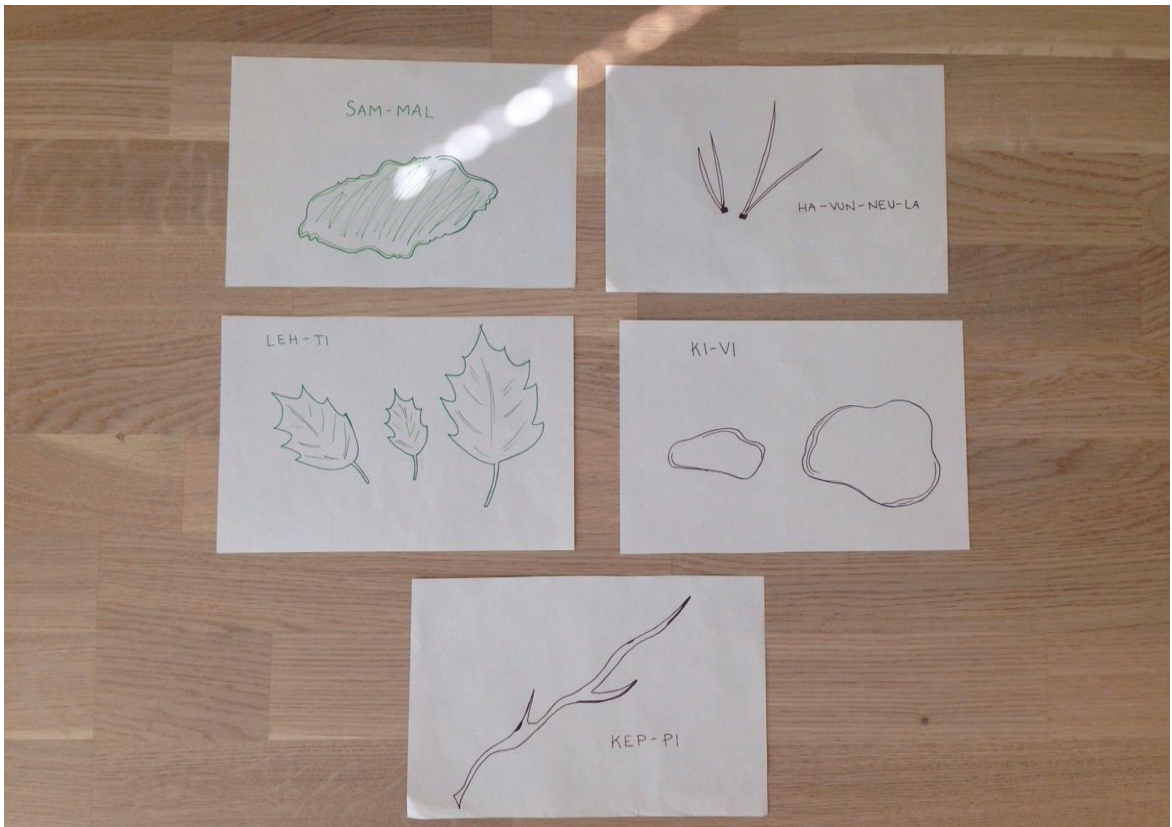
Olin kertonut lapsille etukäteen retkelle lähtemisestä ja he odottivat sitä innoissaan. Olin käynyt rakentamassa rastiradan päiväkodin läheiseen metsään aiemmin, joten tuokio alkoi kävelemisellä kohti rataa. Mukaamme lähti yksi päiväkodin työntekijöistä. Alkupiirissä lapset saivat kertoa päiväkodin työntekijälle mitä kaikkea olimme aiemmilla tuokioilla tehneet. Lapsia sai aluksi hieman muistutella, mutta pienillä vinkeillä he alkoivat lopulta itse kertomaan mitä kaikkea olimme puuhailleet.

Ensimmäisellä rastilla lapsien tehtävä oli löytää ja tuoda minulle pareittain seuraavat asiat: kaksi erikokoista havunneulasta, kaksi erikokoista kiveä, mahdollisimman pitkä keppi ja kolme erikokoista lehteä. Tähän avuksi olin piirtänyt kuvakortit (kuva 4). Yhteistyön hahmottaminen oli lapsille aluksi hankalaa. Pojilla se sujui hieman tyttöjä paremmin. Tytöt toivat minulle esimerkiksi ensin molemmat kaksi erikokoista kiveä, mutta kun ohjeistin heitä uudelleen, he pikkuhiljaa ymmärsivät, että tarkoitus oli tuoda yhteensä kaksi kiveä, jotka he etsivät yhdessä. Loppua kohden lapset alkoivat keskustella keskenään ja vertailla esimerkiksi kivien kokoja niin, että minulle tuodut kivet olivat varmasti erikokoisia.

Toisella rastilla lasten tehtävänä oli johdattaa pari pitkin puiden väliin sidottua narurataa niin, että toisella parista oli silmät sidottuina (Kuva 5). Olin varautunut siihen, että tämä saattaa olla lapsille hieman jännittävä rasti. Tytöt eivät uskaltaneetkaan kokeilla rataa, mutta pojat osallistuivat ja toinen johdatti hienosti toisen melkein radan loppuun saakka. Vierellä kulki koko ajan myös aikuinen. Tytöt seurasivat poikien suoritusta vierestä. Radalle silmät sidottuina uskaltanut lapsi halusi myös kokeilla johdattamista, mutta toinen pojista ei halunnut että hänen silmiään sidotaan. Niinpä päiväkodin työntekijä innostui kokeilemaan rataa lapsen johdattamana. Tämä onnistui hyvin.

Kolmannella rastilla oli tehtävänä rakentaa repustani löytyneelle nalle uusi koti. Pohjustin tarinaa kertomalla, että nalle oli asunut repussani, sillä sen edellinen koti metsässä oli mennyt rikki. Tässä harjoitteessa lapset tekivät erinomaista yhteistyötä. He suunnittelivat kodin yhdessä, keskustelivat, kantoivat painavia kiviä ja keppejä yhdessä ja autoivat toinen toisiaan. Kodin rakentaminen oli lasten mielestä niin mukavaa, että käytimme loppuajan siihen emmekä siirtyneet neljännelle eli viimeiselle rastille, jossa olisi ollut tarkoituksena tehdä yhteinen taideteos luonnonmateriaaleista. Lapset rakensivat hienon kodin nallelle ja kokeilivat vielä lopuksi, että se on nallelle tarpeeksi tilava (kuva 6).

Loppupiirissä teimme jo lapsille tutuksi tulleen jana-arviointin, jossa kaikki menivät kohtaan tykkäsin. Parasta metsäretkellä oli kaikkien mielestä ollut ehdottomasti nallen kodin rakentaminen. Lopuksi lauloimme yhteisen loppulaulun.

Kuva 4. Piirroskuvat auttamassa ymmärtämään, mitä metsästä piti etsiä (Kuva: Enni Riikonen).

Kuva 5. Narurata (Kuva: Enni Riikonen).

Kuva 6. Lasten rakentama koti nallelle (Kuva: Enni Riikonen).

4 Arviointi

4.1 Hymynaamat ja janat arvioinnin apuvälineinä

Olen toteuttanut hymynaama-arviointia usein lasten kanssa toimiessani. Olen kokenut parhaimmaksi selkeät ja yksinkertaiset tykkäsin, en tiedä tykkäsinkö ja en tykännyt -ilmeet, sillä ne ovat helposti tulkittavissa ja ymmärrettävissä (kuva 2). Kuvilla tulee aina olla selkeä symbolinen merkitys lapsille. Esimerkiksi juuri tutut kasvojen ilmeet ovat yleensä selkeitä ja lapsen ymmärrettävissä. Piirroskuvien sijaan on mahdollista käyttää myös konkreettisia valokuvia. Myöntyvää ja torjuvaa ilmettä kuvaavia kortteja voidaan käyttää arvioinnin lisäksi myös päiväkodin ja kodin arjessa ”kyllä” ja ”ei” -vastausten symbolina. (Heikka ym. 2009, 92.)

Askartelin tuokioihin valmiiksi kolme erilaista keltaista hymynaamaa, joiden merkitykset kerrattiin ennen jokaista arviointia yhdessä lasten kanssa. Merkitykset olivat seuraavanlaiset: tykkäsin, en tiedä tykkäsinkö ja en tykännyt. Hymynaama-arviointia toteutettiin palloa apuna käyttäen sekä jana-arvioinnin tukena. Palloa käytettiin apuna niin, että lapset veivät jokainen vuorollaan oman pallonsa sen kuvan kohdalle joka parhaiten kuvasi sitä, olivatko he tykänneet sen kertaisesta tuokiosta.

Jana-arvioinnissa lapset asettuivat kuvitellulle janalle, jota tukemaan asettelin jo tutuksi tulleet hymynaamat. Lapset asettuivat janalla siihen kohtaan, mitä he olivat sen kertaisesta tuokiosta tykänneet. On yleistä, että aikuiset haluavat soveltaa lasten omassa arvioinnissa erilaisia arviointiasteikkoja. Moniportaisella asteikolla kasvojen ilmeitä tyytyväisestä tai iloisesta tyytymättömään tai surulliseen voidaan käyttää monia eri asioita arvioidessa, mutta niiden luotettavuutta tai mielekkyyttä alle kouluikäisten lasten arviointien perustana ei ole juurikaan tutkittu. (Heikka ym. 2009, 98.) Tällaisia arviointiasteikkoja suunnitellessa on muistettava pohtia sitä, miten rajattua ja konkreettisesti havaittavaa asiaa on tarkoitus arvioida, ja kuinka yksiselitteisesti lapsi voi löytää monia perusteita asettautua tietylle kohtaa arviointiasteikkoa. Jos asteikko on lapselle vaikeasti ymmärrettävissä tai liian moniselitteinen, voi arvioinnista tulla lapselle hyvin hämmentävä kokemus. (Heikka ym. 2009, 92.)

Perustelen jana-arvioinnin valitsemista yhdeksi arviointimenetelmäksi lasten kanssa sillä, että lapset pystyivät hyvin yksiselitteisesti arvioimaan asteikon avulla sitä, oliko tuokio heidän mielestään mukava vai ei. Koska hymynaamat olivat lapsille jo ennestään tuttuja, koin niiden helpottavan myös janalle asettautumista. Ennen jokaista arviointia kävimme vielä läpi, mitä mikäkin hymynaama tarkoittaa. Koin, että lapset ymmärsivät jana-arvioinnin tarkoituksen, sillä muutamilla kerroilla he osasivat en tykkää -kuvan kohdalle asettautuneena myös kertoa miksi he eivät tuokiosta tai jostain tietystä toiminnasta pitäneet. Yksi lapsista osasi myös perustella, miksi hän meni keskelle janaa. Hänen mielestään tuokiossa oli kivaa, mutta kaikki leikit eivät kuitenkaan olleet hänen mieleensä.

4.2 Palautekeskustelu ohjaajan kanssa

Pidimme päiväkodin puolen ohjaajani kanssa palaverin toimintakokonaisuuden päätyttyä. Ohjasin tuokiot itsenäisesti, joten ohjaajani ei ollut katsomassa toimintaani viimeistä retkikertaa lukuun ottamatta. Näin ollen hänen oli hankala arvioida toimintaani, mutta kerroin hänelle mahdollisimman tarkasti tuokioiden rungot ja omat havaintoni. Hänen mielestään rungot, teemat ja harjoitteet kuulostivat hyviltä ja hän oli tyytyväinen viimeisen kerran metsäretkeen. Hän kertoi, että lapset olivat monien tuokioiden jälkeen kertoneet innoissaan toisille lapsille mitä olivat tehneet ja oppineet. Lisäksi hän totesi, että kun lapsille oltiin aamupiirissä kerrottu, että Enni tulee taas ohjaamaan osaa lapsista, olivat tuokioihin valitut lapset odottaneet kovasti tuokion alkamista.

4.3 Oppaan arviointi

Usein on tärkeää ja tarpeellista kerätä jonkinlainen palaute tai yhteenveto myös työn kohderyhmältä, sillä näin arviointi ei jää liian subjektiiviseksi. Palautteessa on hyvä pyytää kommentteja esimerkiksi tapahtuman tai oppaan toimivuudesta, visuaalisesta ilmeestä ja luettavuudesta. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 157.) Kun opas valmistui, vein sen päiväkodille arvioitavaksi. Arvioinnin ja palautteen keräämisen avuksi laadin kyselylomakkeen, joka toimi palautelomakkeena (liite 1). Kyselylomake on yksi tavanomaisimmista ja perinteisimmistä tavoista kerätä tutkimusaineistoa ja sitä on pidetty erityisenä aineistonkeruumenetelmänä jo 1930-luvulta alkaen (Valli 2010, 103).

Kysymysten laatimisessa ja muotoilemisessa on Vallin (2010, 103) mukaan oltava erityisen huolellinen, sillä kysymykset luovat perustan palautteen keruun tai tutkimuksen onnistumiselle. Laatimassani palautelomakkeessa käytin sekä avoimia kysymyksiä että monivalintakysymyksiä. Avoimiksi kysymyksiksi kutsutaan kysymyksiä, joissa esitetään kysymys ja vastausta varten jätetään riittävästi tilaa. Monivalintakysymykset ovat sellaisia, joissa tutkija tai kysymystenlaatija on laatinut valmiit vastausvaihtoehdot, joista vastaaja voi raksia tai rengastaa mieleisensä vastauksen. Lisäksi palautelomakkeessani on

myös kaksi avoimen kysymyksen ja strukturoidun kysymyksen välimuotoa, jotka Hirsjärven ym. (2009, 198–199) mukaan ovat sellaisia, joissa valmiiden vastausvaihtoehtojen lisäksi on esitetty myös avoin kysymys. Tällaisissa kysymysasetteluissa toivotaan saatavan esiin sellaisia näkökulmia, joita kysymystenlaatija ei ole etukäteen osannut ajatella (Hirsjärvi ym. 2009, 198–199). Palautelomakkeeni kysymykset käsittelivät edellä mainittuja teemoja, kuten esimerkiksi oppaan visuaalista ilmettä ja sen luettavuutta. Pidin palautelomakkeen mahdollisimman tiiviinä ja yksinkertaisena, sillä kuten Anttila (2005, 261) toteaa, on lopullinen lomake pidettävä mahdollisimman lyhyenä, suoraviivaisena ja yksinkertaisena, koska liian monimutkaiset ja raskaat lomakkeet saattavat jopa pelottaa monia vastaajia.

Päiväkodin henkilökunta sai viikon verran tutustua oppaaseeni ja täyttää valmiiksi tekemäni palautelomakkeet. Yleisesti ottaen opasta pidettiin selkeänä, toimivana ja helppolukuisena. Ulkoasua kuvailtiin houkuttelevaksi ja mielenkiintoiseksi. Plussaa annettiin erityisesti oppaan kuvista, etenkin itse ottamistani valokuvista. Tuokioita pidettiin yleisesti toimivina kokonaisuuksina ja jokainen palautelomakkeen täyttänyt oli löytänyt oppaasta itselleen uusia harjoitteita tai leikkejä. Lisäksi vanhat ja tutut harjoitteet sekä leikit olivat palautuneet mieliin. Erityisen mukava oli kuulla, että osa työntekijöistä oli jo ajatellut ohjata lapsille jonkin suunnittelemistani tuokioista.

Opas kulki aluksi nimellä ”Yhteistyön opas”. Palautteissa toivottiin kuitenkin, että oppaan nimi olisi selkeämpi ja avaisi jo alussa selkeästi keiden yhteistyöstä on kysymys. Alkusanoihin toivottiin lisäystä siitä, minkä ikäisille lapsille harjoitteet on suunnattu ja minkä kokoisille ryhmille tuokioita voidaan järjestää. Yhdestä palautelomakkeesta kävi ilmi, että joistakin tuokioista puuttui niin sanottu punainen lanka.

Näiden palautteiden pohjalta aloin muokkaamaan opasta entistä toimivammaksi. Oppaan nimeksi muutin ”Yhdessä aina parempi” ja nimen alle lisäsin oppaaseen johdattelevan osion: leikkejä, pelejä ja harjoitteita lasten välisen yhteistyön parantamiseen. Alkusanoihin lisäsin toiveiden pohjalta lasten ikäryhmän sekä ryhmäkoon. Yhteen tuokioon lisäsin alkuleikiksi toisen vaihtoehdon, jotta

valmiiden tuokioiden harjoitteet voidaan niin halutessaan kytkeä vielä paremmin toisiinsa.

Oppaan arvioinnin lisäksi arvioin tietenkin koko opinnäytetyöprosessia, joka lähti liikkeelle aiheen valitsemisesta ja päättyi valmiin oppaan ja opinnäytetyöraportin palauttamiseen sekä koko prosessin esittelyyn. Oman opinnäytetyöprosessin ja kokonaisuuden arviointi on osa koko oppimisprosessia. Se voidaan toteuttaa kriittisesti tutkivalla asenteella. Tutkimuksellisen opinnäytetyön ja toiminnallisen opinnäytetyön arvioinnin tulee kuitenkin poiketa toisistaan, sillä niiden työt ovat luonteeltaan hyvin erilaisia. (Vilkka & Airaksinen 2003, 154.) Omien tavoitteiden arviointi on tärkeä osa koko prosessia. Omien tavoitteideni toteutumista arvioin raportin pohdintaosuudessa.

5 Pohdinta

5.1 Tavoitteiden toteutuminen

Kun aloitin pitämään ensimmäistä tuokiota, kysyin lapsilta mitä yhteistyö heidän mielestään tarkoittaa. Kaikilta tuli hyviä vastauksia ja mielestäni kaikki lapset olivat ymmärtäneet yhteistyön merkityksen. Vaikka tarkoitukseni oli ohjata harjoituksia, jotka lisäävät vuorovaikutusta ja yhteistyötä, oli lähtökohta mielestäni hyvä, sillä emme lähteneet täysin nolasta.

Jo ensimmäisellä kerralla lapset osasivat jakaa ja lainata tavaroita toisilleen. Silti koin, että lasten välinen vuorovaikutus ja yhteistyö oli tuokio tuokiolta huomattavampaa ja selkeämpää. Ensimmäisinä kertoina havaitsin yhden lapsen olevan hieman toisia avuliaampi ja keskustelemaan enemmän muiden kanssa siitä, mitä yhdessä tehtäisiin. Näytelmäkerta oli kuitenkin sellainen, jossa huomasin muidenkin lasten alkavan kysellä toisiltaan ja keskustella keskenään. Näyttämön ja katsomon rakennus oli mielestäni hyvä esimerkki tästä, sillä hiljaisimmat ja ujoimmatkin ryhmän jäsenet auttoivat toinen toisiaan ja suunnittelivat näyttämöä ja katsomoa yhdessä muiden kanssa. Myös näytelmä itsessään vaati lapsilta

saumatonta yhteistyötä ja olikin ihanaa huomata, miten lapset auttoivat näytelmän aikana toinen toisiaan. Toisen unohtaessa mitä seuraavaksi pitikään tehdä toinen auttoi ja kuiskasi neuvoja.

Viimeisellä kerralla oli hienoa nähdä, miten edelliskerrat olivat ”valmentaneet” lapsia tarvittavaan yhteistyöhön. Nallen kodin rakentaminen vaati lapsilta yhteistä suunnittelua ja toteutusta ja sitä todellakin sain nähdä. Lapset tarkkailivat toisiaan, kyselivät toisiltaan ja auttoivat kantamaan painavia materiaaleja. He myös yhdessä päättivät, että rakentaisivat mieluummin loppuajan nallen kotia kuin siirtyisivät vielä viimeiselle rastille. Kun lopuksi otin kuvan nallen valmiista kodista halusivat lapset nähdä sen, ja totesivat lähes yhteen ääneen heidän yhdessä rakentamansa kodin olevan hieno ja nallelle sopiva. Havainnoimalla lasten toimintaa tuokioiden aikana ja koko yhteisen matkamme ajan koen, että harjoitteet ja tuokiot kokonaisuudessaan olivat toimivia lisäämään yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja.

5.2 Oppaan toteuttaminen pähkinäkuoressa

Oppaan tekeminen alkoi elokuun 2015 puolella ja sain sen valmiiksi syyskuun 2015 loppupuolella. Oppaan tekeminen oli erittäin innostava, motivoiva ja mielenkiintoinen kokemus. Tällaisten painotuotteiden tekemisen aikana tulee pohtia monenlaisia asioita, kuten esimerkiksi tuotteen kokoa, tekstikokoa ja paperin laatua. Nämä kaikki seikat vaikuttavat lopullisen oppaan luettavuuteen. Lisäksi on mietittävä millaisia kuvia oppaassa voisi mahdollisesti käyttää ja olisiko sen ulkoasu houkuttelevampi mustavalkoisena vai monivärisenä. (Vilka & Airaksinen 2003, 52–53.) Minulle itselleni oli tärkeää, että oppaan ulkoasu on houkutteleva ja kaikin puolin helppolukuinen. Halusin tehdä oppaasta kokonaisuudessaan kevyen luettavan, joten tiivistin teoriaosuudet pitkien tekstikappaleiden sijaan tietoisuiksi oppaan loppuosaan. Jotta opas olisi houkutteleva, elävoitin sitä erilaisia kuvia käyttäen. Vein oppaan arvioitavaksi päiväkodille syyskuun 2015 loppupuolella ja muokkasin sen palautteiden pohjalta valmiiseen muotoonsa lokakuussa 2015. Lasten ohjaamisen jälkeen oppaan tekeminen oli opinnäytetyöprosessini mielenkiintoisin vaihe.

5.3 Luotettavuus ja eettisyys

Eettiset kysymykset koskevat tutkimusprosessia kokonaisuudessaan aina kysymyksenasettelusta tuloksen julkaisemiseen. Tutkijan, tässä tapauksessa opinnäytetyön tekijän tulee tehdä eettisesti kestäviä valintoja. Erilaisten tutkimusten etiikassa on kysymys ihmisten keskinäisten suhteiden perusarvoista ja tutkijan tulee ymmärtää tutkimuskohdettaan ja kunnioittaa tutkittaviensa intimitteettiä. (Ruoppila 1999, 29–29.)

Eettisyys kulki mukana koko opinnäytetyöprosessini ajan aiheen valinnasta tuotoksen valmistamiseen ja valmiiseen opinnäytetyöhön. Prosessissa kulkivat mukana tiiviisti yhteistyökumppaninani toimiva päiväkotijäsen ja sen työntekijät, lapset ja heidän vanhempansa. Kun olimme valinneet lapset yhdessä päiväkodin johtajan kanssa, lähetin lasten vanhemmille tiedotteet, joissa kerroin tarkasti opinnäytetyöstäni ja sen tarkoituksesta sekä tavoitteista (liite 3). Vaikka opinnäytetyöni on toiminnallinen, suoritin sen puitteissa lasten havainnoimista ja tästä syystä oli tärkeää, että tutkimukseen ja tuokioihin osallistumiseen pyydettiin lupaa lapsen huoltajalta. Lapsia tai nuoria tutkiessa on aina syytä pyytää kirjallinen suostumus huoltajalta ja se on valmistettava huolellisesti. Yleensä huoltajaa pyydetään palauttamaan kirje joko suoraan tutkijalle postissa tai päiväkodin kautta. (Ruoppila 1999, 32.) Kirjoittamassani tiedotteessa kuvasin selkeästi toiminnan tavoitteita ja tarkoitusta. Lisäksi painotin sitä, että opinnäytetyöni tulee olemaan julkinen asiakirja, joka julkaistaan netissä ja painoversiona. Lasten ja nuorten tutkimuksen teossa ensimmäinen eettinen askel on suostumuksen saanti kirjallisena lapsen tai nuoren huoltajalta (Ruoppila 1999, 32).

Opinnäytetyösuunnitelman valmistuttua ja aikataulun tarkennuttua lähetin suunnitelman sellaisenaan myös päiväkodille, jotta he saivat tutustua siihen rauhassa. Tämän jälkeen teimme toimeksiantosopimukset (liite 6) ja sovimme päivät, jolloin minun olisi hyvä mennä havainnoimaan lasten päiväkotipäivää, toimintaa ja ennen kaikkea vuorovaikutusta. Lisäksi hain tutkimuslupaa (liite 5) havainnoimiselle. Aina lasta tutkittaessa jossakin instituutiossa tai laitoksessa, kuten tässä tapauksessa päiväkodissa, tarvitaan tutkimuksen laadusta sekä

koottavan tiedon luottamuksellisuudesta riippuen lupa hallinnon eri tasoilta kuten esimerkiksi ministeriöstä tai kunnan asianomaiselta lautakunnalta (Ruoppila 1999, 34). Tutkimuslupahakemukseen liitin opinnäytetyösuunnitelmani, jotta kokonaiskuva opinnäytetyöstäni ja havainnoinnin tarpeellisuudesta kävisi mahdollisimman hyvin ilmi. Havainnoiminen ja toiminnallinen osuus alkoivat vasta, kun tutkimuslupahakemus oli hyväksytty.

Eettisyys kulki mukana myös havainnoimisessa ja toteuttamissani tuokioissa. Havainnoidessa tutkimuskohdetta eli tässä tapauksessa lapsia, tulee ymmärtää, että erilaiset tutkimuskohteet vaativat omanlaiset eettiset pohdintansa. Lapsien ollessa tutkimuksen ja havainnoinnin kohteena on tärkeää ylläpitää ja tukea lasten hyvinvointia ja tervettä kehitystä. (Ruoppila 1999, 26–29.) Eettisyys kulki mukana tuokioissa esimerkiksi niin, että kaikki tuokioissa tehty oli lapsille vapaaehtoista eli mihinkään ei ollut pakko osallistua. Kuten Anttilakin (2005, 509) toteaa, on jokaisella jonkinlaiseen tutkimukseen osallistuvalla henkilöllä oltava oikeus itse päättää, osallistuuko hän tutkimukseen vai ei ja haluaako hän lopettaa toiminnan mahdollisesti kesken. Tästä hyvänä esimerkkinä näytelmäkerta, jossa yksi lapsista ei viime hetkellä halunnutkaan osallistua esittämiseen. Hän sai päättää haluaako hän esiintyä, mennä yleisön joukkoon vai katsoa ryhmänsä esitystä kenties näyttämön puolelta. Hän halusi jäädä näyttämön puolelle ja näin olla osa omaa ryhmäänsä ja näytelmää. Tietyin väliajoin muistuttelin myös lapsia siitä, että mihinkään toimintaan ei ole pakko osallistua. Lapsilta kysyttiin myös jokaisen tuokion alkaessa, haluavatko he osallistua vai jäädä tekemään jotain muuta. Minun onnekseni kukaan ei kieltäytynyt kertaakaan osallistumasta tuokioihini.

Opinnäytetyön raporttini luotettavuutta ja vakuuttavuutta olen tukenut kattavalla teoriaosuudella, viitekehyksellä sekä aikaisempiin samankaltaisiin tutkimuksiin ja opinnäytetöihin perehtymällä. Olen kuvannut pitämäni tuokiot tarkasti ja perustellut menetelmävalintojani teoretiedolla. Lisäämällä raportin tekstiin autenttista materiaalia kuten otteita työpäiväkirjoista tai suunnitelmaluonnoksista tuetaan luotettavuutta ja vakuuttavuutta antamalla lukijalle mahdollisuus ottaa kantaa tulkintoihin ja kirjoittajan tekemiin ratkaisuihin (Anttila 2005, 519). Ohjaamieni tuokioiden tarkka kuvaus ja lasten suorat lainaukset antavat lukijalle

mahdollisuuden ottaa kantaa tekemiini ratkaisuihin. Olen mahdollisuuksieni mukaan kuvannut tuokiot niin tarkasti, että lukija voi kuvitella itsensä pitämiini tuokioihini. Anttilan (2005, 519) mukaan vakuuttavuutta tukevat myös erilaiset kuvat ja muut materiaalit, silloin kun ne ovat dialogisessa järjestyksessä aiheen teoretisointiin nähden. Raportissani esiintyvät kuvat ovat kaikki minun itseni kuvaamia ja ne kulkevat käsi kädessä tekstin kanssa tukien prosessin ja opinnäytetyöni luotettavuutta sekä vakuuttavuutta.

Opinnäytetyön tuotosta eli opasta ja sen toimivuutta arvioitiin yhdessä päiväkodin henkilökunnan kanssa. On eettisesti oikein, että ennen oppaan julkaisemista toimeksiantajana toimineen päiväkodin henkilökunta sai rauhassa tutustua oppaaseen ja tehdä mahdollisia muutosehdotuksia, sillä opas suunniteltiin ensisijaisesti heidän käyttöönsä. Oppaan luotettavuutta olen tukenut sen lopusta löytyvällä lähdeluettelolla, josta löytyvät kaikki lähteet, joita olen tuokioita suunnitellessani ja opasta tehdessäni käyttänyt. Lisäksi sen luotettavuutta ja vakuuttavuutta tukevat valmiiden kuvien joukosta löytyvät itse kuvaamani valokuvat.

5.4 Kehittämisideat ja jatkotutkimusehdotukset

Tulevaisuudessa opasta voitaisiin kehittää niin, että siitä löytyisi useampi valmiiksi suunniteltu tuokio. Lasten välisestä yhteistyöstä voitaisiin tehdä myös esimerkiksi syksyn tai kevään teema niin, että pohjalla olisi käytetty kokoamaani opasta ja siitä löytyviä harjoitteita. Olisi myös mielenkiintoista tutkia, miten tällaiset leikit, pelit ja harjoitteet vaikuttavat lasten yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoihin pidemmällä aikavälillä.

Tekemäni oppaan harjoitteet on suunnattu 3-5-vuotiaille lapsille. Olisi mielenkiintoista tutkia myös esikouluikäisten lasten yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja ja koota opas heille sopivista harjoitteista, sillä viimeistään esikouluiässä, peruskoulun kynnyksellä, olisi hyvin tärkeää osata tehdä yhteistyötä ja toimia vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

5.5 Oppimiskokemukset ja oma ammatillinen kasvu

Koko opinnäytetyöprosessi oli minulle erittäin opettavainen kokemus. Olin alunperin ajatellut toteuttaa opinnäytetyöni parityönä jonkun toisen opiskelijan kanssa, mutta suunnitelmat muuttuivat matkalla ja päädyin tekemään työtä itsenäisesti. Aluksi ajatus yksin tehdystä työstä kuulosti pelottavalta ja jännittävältä, jopa mahdottomalta. Pienin askelin prosessi lähti kuitenkin liikkeelle ja pikkuhiljaa päädyin siihen tulokseen, että yksin työskentely saattaa olla jopa parempi vaihtoehto ja mikä tärkeintä, hyvin opettavainen kokemus minulle itselleni.

Opinnäytetyöprosessin aikana minusta kasvoi itsevarmempi ja rohkeampi. Poistuin monissa tilanteissa pois omalta mukavuusalueeltani huomatakseni, että osaan paljon muutakin kuin mitä olin ajatellut. Itsestäni oppimisen lisäksi sain paljon uutta teoretietoa mutta ennen kaikkea kokemustietoa ja -taitoa. Lasten ohjaaminen oli minulle tuttua entuudestaan, mutta tämän prosessin aikana varmuuteni ohjaajana ja tulevana varhaiskasvattajani kasvoi suuresti. Ohjaajan roolissa kehityin muun muassa siinä, että pyrin vaihtamaan ohjaustapaani tilanteiden mukaan. Erilaiset ohjaustavat voidaan jakaa karkeasti esimerkiksi ohjauskeskeisiin ohjaustapoihin ja lapsikeskeisiin ohjaustapoihin.

Ohjaajakeskeisiä ohjaustapoja ovat esimerkiksi komentotyylinen ohjaustapa, harjoitustyylinen ohjaustapa ja eriyttävä ohjaustapa. Näille kaikille tavoille on yhteistä ja tyypillistä, että ohjaaja on suunnitellut ohjauksen tarkasti ja hän tekee kaikki päätökset. Lapsikeskeisiä ohjaustapoja ovat taas itsearviointiin perustuva ohjaustapa, ohjattu oivaltaminen, ongelmanratkaisu ja hieman vanhemmille lapsille sopiva oppilaan yksilöllinen ohjelma. Näille ohjaustavoitte tyypillistä on, että lapsella on paljon vaikutusmahdollisuuksia päättää mitä hän tekee, miten hän tekee ja milloin hän tekee. (Nuori Suomi ry.) On tärkeää tunnistaa ja tarpeen tullen osata vaihtaa erilaisia ohjaustapoja, koska ohjaus ja ohjaajana oleminen ovat paljon tarvittuja taitoja lastentarhanopettajan työssä, sosionomin ammatissa ja kaikilla sosiaaalialan työkentillä.

Tämän prosessin aikana varhaiskasvatusosaamiseni koki huomattavaa edistystä. Lasten keskinäinen yhteistyö ja sen lisääminen olivat minulle aiemmin asioita, joita en ole juurikaan tullut ajatelleeksi kentällä työskennellessäni. Vuorovaikutuksen lisääminen on mielestäni tässä kohtaa asia erikseen ja koen, että tämän prosessin aikana osaamiseni ja ymmärrykseni nimenomaan yhteistyön kehittämisessä on laajentunut ja avannut minulle paljon uusia ovia ja näkemyksiä. Erilaisia yhteistyötä lisääviä harjoitteita etsiessäni kokosin myös itselleni menetelmäpakkaa, jota voin hyödyntää tulevilla työurallani, sillä viimeistään nyt olen ymmärtänyt, miten tärkeää lasten keskinäinen yhteistyö ja toimiva vuorovaikutus päiväkodin arjessa on.

Suurimpana haasteena koin sen, että koko opinnäytetyöprosessini ajan suoritin myös muita koulukursseja, -projekteja ja -harjoitteluja, jotka vaativat paljon aikaa. Välillä koin, ettei aikani millään riitä kaikkien tehtävien tekemiseen ja olin epävarma omasta jaksamisestani, sillä koulukiireiden lisäksi tein myös huomattavan paljon töitä. Kaiken tämän aikatauluttaminen vapaa-aikaa unohtamatta oli välillä hyvin vaikeaa ja vaati jopa kellontarkkoja suunnitelmia.

Välillä koin haasteelliseksi myös hahmottaa koko prosessin jatkuvuuden. Opinnäytetyöni tekeminen on ollut noin vuoden mittainen prosessi, joka on lähtenyt liikkeelle ideapaperin palauttamisesta ja päättyi raportin kirjoittamiseen ja valmiin työn esittämiseen. Tälle välille on mahtunut paljon muun muassa epävarmuutta, uusia kokemuksia, omalta mukavuusalueelta poistumista, onnistumisen kokemuksia ja omien vahvuuksien löytämistä. Koska prosessi oli pitkä, koin joskus haasteelliseksi hahmottaa, että pienet palaset liittyvät kaikki yhteen suureen kokonaisuuteen.

Oppaan tekeminen sujui opinnäytetyön raportin ohessa hyvin. Minulla oli alusta alkaen selvä ajatus siitä, millaisen haluan oppaan olevan, joten sen tekeminen ei tuottanut minulle sen suurempia haasteita. Ainoana haasteena koin aluksi sopivien kuvien löytämisen, sillä en itse ole kovin taiteellinen, mutta halusin silti ehdottomasti elävöittää opasta kuvilla ja väreillä. Pitkien pohdintojen ja etsintöjen jälkeen löysin kuitenkin Bing-hakukonepalvelun avulla julkaisuluvallisia kuvia, jotka sopivat oppaani aiheeseen ja tyyliin. Olen tekemääni yhteistyön oppaaseen

tyytyväinen ja koin sen tekemisen mielekkääksi ja mielenkiintoiseksi oppimiskokemukseksi osana koko opettavaista opinnäytetyöprosessiani.

Lähteet

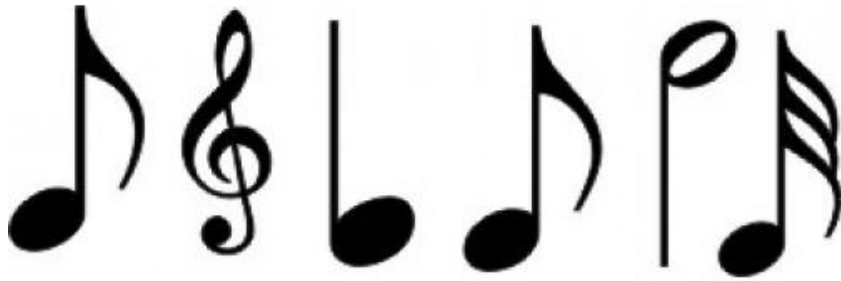
- Anttila, P. 2005. Tutkiva toiminta ja ilmaisuus, teos tekeminen. Hamina: Akatiimi.
- Baric, M. Lumous, oivallus ja hiljainen haltioituminen nukketheaterissa. 2001. Teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: FINN LECTURA Ab. 157–169.
- Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel Oy.
- Heikka, J., Hujala, E., Turja, L. & Fonsén, E. 2012. Lapsikohtainen havainnointi ja arviointi varhaispedagogiikassa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 54–66.
- Heinonen, S-L. & Suojala, M. 2001. Lapsi elää satua. Teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: FINN LECTURA Ab. 144–156.
- Hiissa, T. 2010. Lapsilähtöistä kasvatusta rakentamassa – Tapaustutkimus kahdesta päiväkodista. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-20894>. 17.2.2015
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Huisman, T. & Laukkanen, A. 2001. Lapsuusajan liikunta ja sen yhteys lapsen terveyteen. Teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: FINN LECTURA Ab. 62–75.
- Hujala, E. 2001. Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Jyväskylä: Gummers Kirjapaino Oy.
- Ikonen, M. 2006. Lasten vuorovaikutus ja leikki yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nurmenmaa, A R. & Rasku-Puttonen, H. (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 149–165.
- Karppinen, S. 2001. Kädentaidot – väline itsen ja ympäristön hahmottamiseen. Teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: FINN LECTURA Ab. 106–119.
- Kauppila, R. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.
- Koivula, M. 2013. Yhteisöllisyyden rakentuminen päiväkodin arjessa. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus. 19–45.
- Kontiolahden kunnan varhaiskasvatussuunnitelma. 2011. Kontiolahden kunta. <http://www.kontiolahti.fi/documents/1992585/2337163/Kunnan+vasu.pdf/ea2c2680-25d7-4e87-b0d7-c5072832845d> 16.2.2015.
- Laaksonen, N. & Laine, S. 2014. Lasten keskinäisen vuorovaikutuksen lisääminen ohjatulla leikillä vuorohoidossa: leikkikansion alkuunpano vuoropäiväkodin työntekijöille. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2014112717112> 15.9.2015.

- Marjanen, P., Ahonen, J. & Majoinen, L. 2013. Vertaissuhteet ja yhteisöllisyys. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus. 47–73.
- Neitola, M. 2013. Vertaissuhteiden merkitys ja muotoutuminen kasvuyhteisöissä. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus. 99–140.
- Niiranen, P. 1999. Lasten vuorovaikutuksen havainnointi päiväkodissa. Teoksessa Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P. & Ojala, M. (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena. 234–254.
- Nuori Suomi ry. Suunnittelen liikuntaa. Ohjaajan opas. 2015.
http://www.suunnittelenliikuntaa.fi/NuoriSuomi/Evaita_ohjaamiseen/nuorisuomi/Ohjaaja/Valitse+ohjaustapa+tilanteen+mukaan.htm
22.9.2015.
- Nurmi, S. & Rantala, K. (toim.) 2011. Näyn & kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: LK-kirjat/Lasten Keskus Oy.
- Opas, M. 2013. Yhteisöllinen kasvattajatiimi. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus. 141–164.
- Parkkinen, T. & Keskinen, S. 2005. Lapsen sosiaalisen kehityksen moninaisuus. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Ruoppila, I. 1999. Lasten tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Teoksessa Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P. & Ojala, M. (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena. 26–48.
- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Turun ammattikorkeakoulu.
<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>.17.2.2015.
- THL. 2015. Varhaiskasvatus. <http://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut> 16.2.2015.
- Telemäki, M. 1998. Johdatus seikkailukasvatuksen teoriaan. Kajaani: Oulun yliopisto, Kajaanin opettajankoulutuslaitos.
- Turunen, T. & Liuska, K. 2013. ”HÄIJYHERNEITÄ JA LEMPEYSLIENTÄ” Oppaan kehittäminen varhaiskasvatusikäisten ristiriitatilanteisiin. Karelia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013100515869>
7.9.2015.
- Törrönen, M. 1999. Lapsi ja osallistuva havainnominen. Teoksessa Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P. & Ojala, M. (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena. 218–233.
- Valli, R. 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. (toim.) & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 103–127.
- Varhaiskasvatuslaki 580/2015.
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Virolainen, S. & Suokas, M. 2012. "Sikapossu ja ystävät" -Lasten välisen vuorovaikutuksen tukeminen luovilla ja osallistavilla menetelmillä. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaali-alan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201205208897> 17.2.2015.

Laulun sanat*Soittorasia–laulun muutetut sanat:*

*”Suljen ihanan soittorasia, kierrän muistoni kippuraan
Muistoin mukavan taskuun taputan, siihen saakka kun tavataan.
Kiitän kumarran niiaan vilkutan, pian taas yhdessä puuhaillaan.
Lalalalalaa Lalalalalaa Lalalalalaa Lalalaa.”*

Palautekysely

Palautekysely Yhteistyön oppaasta
Syyskuu 2015

Enni Riikonen

Hei,

Täyttäisittekö ystävällisesti tämän palautelomakkeen, joka koskee teille tekemääni yhteistyön opasta. Palautteen avulla kerään tietoa siitä, mikä oppaassa oli toimivaa ja mikä mahdollisesti ei, jotta voin tarvittaessa tehdä siihen vielä muutoksia.

1. Houkutteleeko opas ulkomuodoltaan tutustumaan siihen paremmin?

Kyllä

Ei, miksi?

2. Mikä oppaassa on toimivaa?

3. Mikä oppaassa ei ole toimivaa?

4. Löysitkö oppaasta uusia harjoitteita, leikkejä tai pelejä?

Kyllä, mitä?

En

5. Käykö oppaasta ilmi kaikki tarpeellinen?

6. Vapaa sana

KIITOS! 😊

Tiedote vanhemmille

Hei,

Nimeni on Enni Riikonen ja olen kolmannen vuoden sosionomiopiskelija Karelia Ammattikorkeakoulusta. Teen toiminnallisen opinnäytetyöni ***** päiväkodilla toukokuun aikana.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tukea lasten välistä vuorovaikutusta ja lisätä sosiaalisia- ja yhteistyötaitoja. Opinnäytetyöni toiminnallisen osan toteutan ohjaamalla kuudelle lapselle toimintatuokioita, joiden toiminta tukee ja lisää edellä mainittuja taitoja. Kertoja tulee olemaan yhteensä viisi. Toiminta tulee olemaan askartelua, yhteisen tarinan luomista, pienen nukketeatteri esityksen valmistelua ja mahdollista esittämistä sekä seikkailua lähimaastossa (mukaan tulee päiväkodin henkilökuntaa). Lisäksi jokaiseen toimintatuokioon sisältyy pieniä leikkejä ja pelejä. Toimintatuokiot toteutuvat viikoilla 21 ja 22 ja yksi tuokio kestää noin tunnin ajan.

Huomaattehan, että opinnäytetyö tulee olemaan julkinen asiakirja. Valmiissa opinnäytetyössä ei kuitenkaan tulla mainitsemaan nimeltä lapsia eikä päiväkotia. Kaikki tunnistettavuustekijät jätetään mainitsematta.

Jos teille heräsi kysymyksiä niin vastaan niihin mielelläni! Minulle voi laittaa sähköpostia osoitteeseen Enni.Riikonen@***.*****.fi ja puhelimitse minut tavoittaa numerosta: 050 *****.

**PYYTÄISIN PALAUTTAMAAN ALLA OLEVAN LUPALAPUN
KESKIVIIKKOON 13.5 MENNESSÄ, JOTTA TOIMINTA PÄÄSTÄÄN
ALOITTAMAAN AJALLAAN, KIITOS! 😊**

Ystävällisinterveisin,
Enni Riikonen

-----LEIKKAA TÄSTÄ -----

LAPSENI **SAA** OSALLISTUA TUOKIOIHIN
LAPSENI **EI SAA** OSALLISTUA TUOKIOIHIN

Lapsen nimi: _____

Huoltajan allekirjoitus: _____

Opas

Enni Riikonen

2015

YHDESSÄ AINA PAREMPI

leikkejä, pelejä ja harjoitteita lasten välisen yhteistyön parantamiseen

ALKUSANAT

Tämä opas on tuotettu osana ”Yhdessä aina parempi – Lasten vuorovaikutustaitoja ja yhteistyötä parantamassa” opinnäytetyötä. Oppaasta löydät leikkejä, pelejä ja harjoitteita, jotka parantavat lasten keskinäistä vuorovaikutusta sekä yhteistyötaitoja. Lisäksi oppaasta löytyy viiden kerran toimintakokonaisuus, jonka voi toteuttaa päiväkodissa joko sellaisenaan tai muunnellen. Lopusta löydät vielä ”tietoiskuja” eli vinkkejä siihen, miten lasten vuorovaikutustaitoja ja yhteistyökykyä voi päiväkodin arjessa ylläpitää ja parantaa. Oppaasta löytyvät leikit, pelit ja harjoitteet on suunnattu 3-5 -vuotiaille lapsille ja tuokiota on suunniteltu toteutettaviksi noin kuuden hengen lapsiryhmälle. Opasta saa jakaa kunnan eri päiväkoteihin.

Mukavia hetkiä sinulle yhdessä oppaan kanssa!

Terveisin, Enni

LEIKKEJÄ, PELEJÄ JA HARJOITTEITA

Leikit ja pelit

Pallon vieritys kaverilta toiselle

Jokainen kertoo vuorollaan, mitä yhteistyö omin sanoin tarkoittaa.

Pallon kuljetus parin kanssa

Lapsille tehdään rata, esimerkiksi suora reitti seinästä seinään. Lapset jaetaan pareihin/pieniin ryhmiin ja jokaiselle parille/ryhmälle annetaan oma pallo. Lasten tehtävä on kuljettaa pallo rataa pitkin eri kehonosien välissä. Esimerkiksi selkien välissä, mahojen välissä, käsien välissä, olkapäiden välissä, peppujen välissä ja päiden välissä.

Muodostetaan yhdessä

Tässä leikissä lasten täytyy keskustella toisensa kanssa, jotta oikeanlaiset jonot saadaan muodostettua. Tarvittaessa aikuinen auttaa. Lasten tehtävä on muodostaa jono annetun ohjeen mukaan. Erilaisia jonoja voidaan muodostaa esimerkiksi iän, pituuden, hiusten pituuden ja/tai värien mukaan.

Musiikkijumppa

Taustalle laitetaan soimaan reipasta musiikkia, jonka tahdissa lapset kävelevät ympäri tilaa. Musiikin loppuessa ohjaaja kertoo, mitkä ruumiinosat lasten tulee yhdistää toisten lasten kanssa. Leikin alussa sovitaan, yhdistetäänkö ruumiinosat parin vai koko ryhmän kanssa. Tässä leikissä yhdistettäviä ruumiinosia voivat olla esimerkiksi polvet, mahat, kädet, kyynärpäät, sormet, selät ja peput. Leikkiä voidaan muuttaa sopimalla millä tavalla liikutaan musiikin soidessa, esimerkiksi kontaten tai ryömien.

Rentoutus/pallohieronta

Lapset jaetaan pareihin. Jokaiselle parille jaetaan pieni pallo, esimerkiksi tennispallo. Taustalle laitetaan soimaan rauhallista musiikkia. Lapset hierovat pallolla toisiaan vuoronperään.

Numeroleikki

Lapset asettuvat piiriin ja alkavat laskea yhdessä kymmeneen. Se lapsi, jonka kohdalle sattuu luku 10 istuu lattialle. Laskemista jatketaan uudelleen ja uudelleen niin kauan, kunnes viimeisenkin osalle osuu luku 10 ja kaikki istuvat lattialla. Leikin voi leikkiä myös toisinpäin niin, että luvun 10 kohdalla noustaankin seisomaan. Lukua voi tarvittaessa vaihtaa isompaan tai pienempään.

Taion meistä

Lapset kävelevät ympäri tilaa. Aikuinen aloittaa taikurina ja kävelyn lomassa kertoo, miksi aikoo taikoa kaikki lapset. Jos taikuri taikoo lapset vaikkapa koiriksi, mietitään yhdessä miten koira äänтелеe ja liikkuu. Tämän jälkeen aletaan liikkua tilassa koirana. Hetken kuluttua kaikki nousevat ja kävely jatkuu. Taikurina toiminut saa päättää kuka on seuraava taikuri ja koskettaa sitä lasta hellästi olkapäälle kenestä tulee seuraava taikuri.

Irvistellään

Lapset jaetaan pareittain. He pääsevät vuoronperään irvistelemään toisilleen. Toinen irvistää ja toinen koettaa parhaansa mukaan matkia toisen ilmeen. Leikki voidaan toteuttaa myös niin, että aikuinen tekee jonkun hassun ilmeen, jota lapset koettavat yhdessä matkia.

Tehdään yhdessä muotoja

Leikin alussa on hyvä kerrata helppoja kuvioita ja muotoja lasten kanssa. Sen jälkeen lasten tehtävä on aikuisen avustuksella muodostaa ryhmän kesken muotoja, esimerkiksi neliö, ympyrä ja kolmio. Jos mahdollista, aikuinen voi ottaa ylhäältä päin kuvan lasten tuotoksista niin, että lapset voivat katsoa miltä heidän kuvionsa näytti. Lopuksi voidaan muodostaa lattialle lapsista talo.

Kutsun sinut vierelleni

Jokainen lapsista saa olla vuoron perään kutsuja. Hän kutsuu jokaisen lapsen luoksensa yksi kerrallaan kertoen jotain kivaa kutsuttavasta henkilöstä. Esimerkiksi "kutsun sinut vierelleni, koska sinulla on kaunis paita" tai "kutsun sinut vierellenik, koska tykkään leikkiä sinun kanssasi".

Pulinaa pulinaa

Lapset liikkuvat musiikin tahdissa pitkin tilaa. Musiikin lakatessa he etsivät itselleen parin tai ryhmän ja alkavat jutella aikuisen kertomasta aiheesta. Aiheita voivat olla esimerkiksi lempiruoka, lempieläin, lempiväri, lempisatu, mitä teit eilen, mitä tykkäät tehdä kesällä yms.

Kättelyhippa

Leikin pohjana on tavallinen hippa. Kun hippa ottaa jonkun kiinni, voivat toiset lapset pelastaa kiinni otetun kättelemällä tätä. Leikkiä voi muuttaa esimerkiksi niin, että kiinni otettu pelastuu halaamalla tai polvet yhteen koskettamalla. Jos tila on ahdas, voidaan hippaa leikkiä esimerkiksi polvilla kävellen, jottei se mene liian vauhdikkaaksi.

Soittorasia-laulu (muunnellut sanat)

”Suljen ihanan soittorasia, kierrän muistoni kippuraan.
Muistoin mukavan taskuun taputan, siihen saakka kun tavataan.
Kiitän kumarran niiaan vilkutan, pian taas yhdessä puuhaillaan.
Lalalalalaa Lalalalalaa Lalalalalaa Lalalaa.”

Pantomiimi

Tätä leikkiä varten tarvitset yksinkertaiset kuvakortit. Jokainen lapsi nostaa pussista omalla vuorollaan yhden kortin ja esittää ilman sanoja sen, mitä kortissa tapahtuu. Aikuinen voi auttaa lasta ja tarvittaessa esittää lapsen kanssa yhdessä. Korteissa voi olla esimerkiksi kirjan lukemista, tanssimista, auton ajamista, maalaamista tai hyppimistä kuvaavia kuvia. Se lapsi, joka ensimmäisenä arvaa mitä esittäjä esittää, pääsee seuraavaksi nostamaan kortin.

Meritähti ja koppakuoriainen

Lapset asettautuvat eri puolille tilaa. Päätetään ollaanko meritähtiä vai koppakuoriaisia. Meritähti liikkuu lattialla mahallaan X-asennossa. Koppakuoriainen on pienenä keränä polvillaan. Lasten tehtävä on liikkua meritähtenä tai koppakuoriaisena ympäri tilaa etsien muita lapsia. Kun lapset ”törmäävät” toisiinsa, he alkavat liikkua yhdessä. Lopputuloksena kaikista lapsista muodostuu iso koppakuoriais- tai meritähtikasa.

Harjoitteet ja muut toiminnot

Tikku-ukkojen askartelu

Tarvikkeet:
Huopaa
Puutikkuja
Styroksipalloja
Liimaa
Tusseja
Narua
Piipunrasseja

Huovasta leikataan joko kaksi mekon tai kaksi haalarin osaa (kuva 1). Tikku asetetaan kahden osan väliin ja osat liimataan toisiinsa. Styroksipallo liimataan tikun kärkeen ja siihen piirretään kasvot. Halutessaan lapset voivat tehdä tikku-ukolleen myös kädet ja jalat piipunrasseista ja hiukset narusta.

Kuva 1. Lasten askartelemat tikku-ukot (Kuva: Enni Riikonen).

Ryhmäsadutus

Sadutuksessa lapset voivat joko aivan itse tai jonkun aiheen pohjalta keksiä oman sadun. Tällä kertaa lapset saivat keksiä sadun edelliskerralla askartelemiensa tikku-ukkojen ympärille. Aikuinen voi aloittaa sadun sanomalla "olipa kerran" ja lapset voivat joko yhden sanan tai lauseen verran jatkaa satua vuoron perään. Satu loppuu, kun lapset niin päättävät. Satu kirjoitetaan ylös jokaista lasten sanomaa sanaa myöten ja lopuksi se luetaan lapsille, jotta lapset voivat halutessaan vielä muuttaa sitä.

Maalaus

Tarvikkeet:

Vesivärit

Liidut tai sormivärit

Iso paperi

Sadun pohjalta maalataan tausta seuraavan kerran näytelmää varten (kuva 2). Lapset saavat yhdessä päättää, mitä isolle paperille maalataan. Esimerkkinä tuokiollani tuotettu satu, jossa paikkoina esiintyi koti, kaupunki ja metsä. Lapset keksivät jakaa paperin kolmeen osaan niin, että sille maalattiin kaikki sadussa esiintyvät paikat.

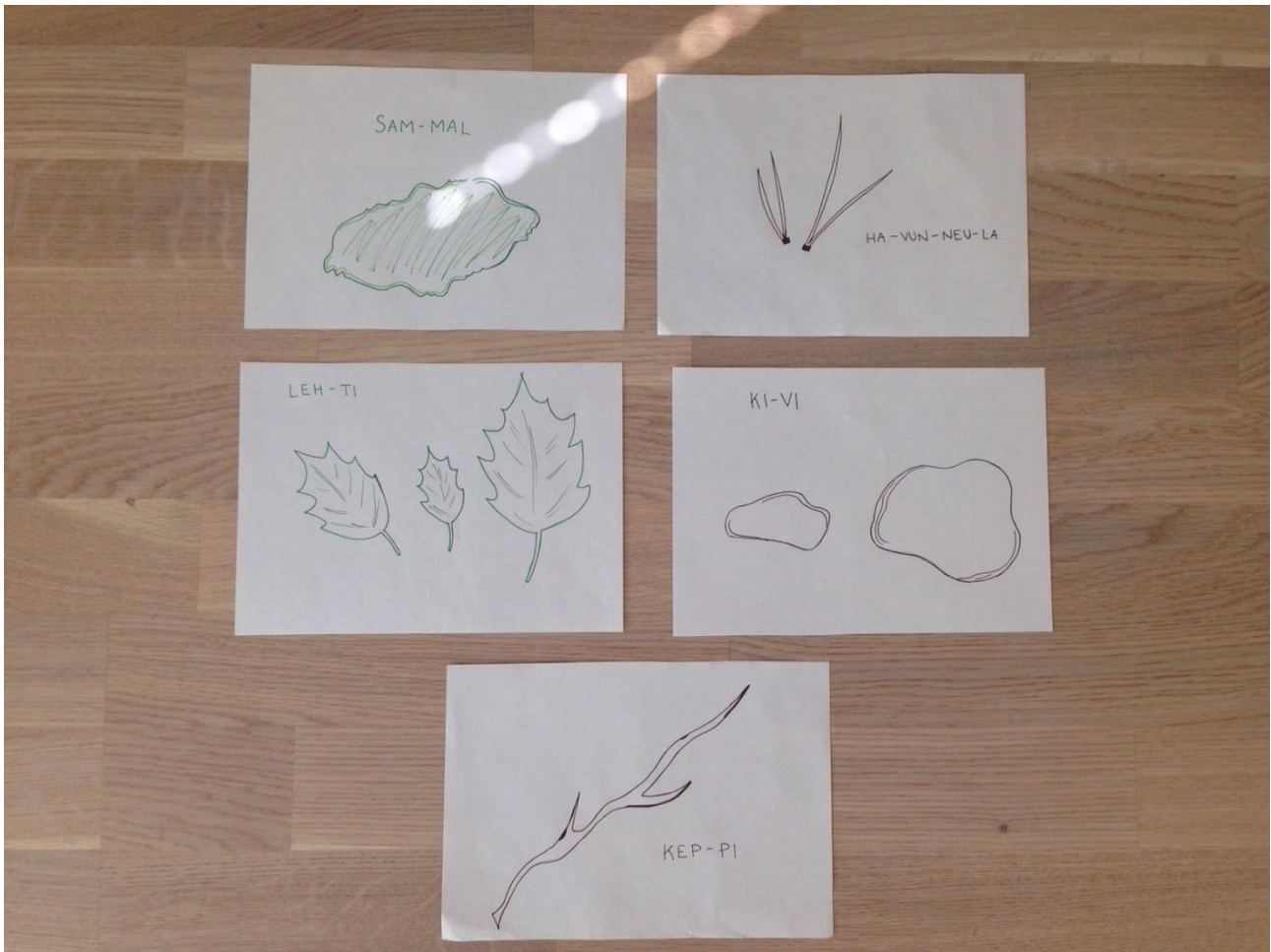

Kuva 2. Lasten maalaama tausta näytelmälle (Kuva: Enni Riikonen).

Tuo minulle

Lasten tehtävä on yhdessä parin kanssa tuoda aikuiselle eri luonnonmateriaaleja. Luonnonmateriaaleja hahmottamaan on hyvä olla kuvat (kuva 3). Materiaaleja voivat olla esimerkiksi erikokoiset kivet, havunneulaset, eripituiset oksat, sammal, lehdet ja heinät.

Kuva 3. Kuvat hahmottamassa "Tuo minulle" – tehtävää (Kuva: Enni Riikonen).

Luottamusnaru

Tämä harjoite voidaan toteuttaa joko niin, että lapset johdattavat toisiaan tai niin, että aikuiset johdattavat lapsia. Harjoitus on lasten yhteistyötä ja vuorovaikutusta parantava tietenkin silloin, jos lapset uskaltavat kuljettaa radalla toisiaan.

Puiden tai tolppien väliin vedetään narurata (kuva 4). Kuljetettavan silmät sidotaan ja kuljettaja lähtee kuljettamaan toista pitkin narua niin, että kuljetettava pitää toisella kädellä kokoajan kiinni narusta. Kuljettaja voi ohjata kuljetettavaa sanoin ja kosketuksin.

Kuva 4. Luottamusnaru (Kuva: Enni Riikonen).

Nallelle koti

Tätä harjoitetta on hyvä pohjustaa pehmonallella tai muulla pehmolelulla. Lapsille kerrotaan, kuinka nallen koti on myrskyssä rikkoutunut ja sille tarvitsisi rakentaa metsään luonnonmateriaaleista uusi (kuva 5). Aikuinen voi tarvittaessa miettiä lasten kanssa, mitä kaikkia materiaaleja taloon voi käyttää.

Kuva 5. Lasten tekemä uusi koti nallelle (Kuva: Enni Riikonen).

Yhteisen taideteoksen tekeminen luonnonmateriaaleista

Maahan tehdään kehykset kepeistä. Lapset saavat yhdessä suunnitella ja toteuttaa yhteisen taideteoksen kehyksien sisään. Materiaaleina voi käyttää kaikkea, mitä luonnosta löytyy. Tärkeää on, että taideteos tehdään yhdessä ja kaikki ovat lopputulokseen tyytyväisiä.

VIIDEN TOIMINNAN KOKONAISUUS

(Huom. Ohjeet harjoitteisiin, peleihin ja leikkeihin löydät ylempää.)

1. TUOKIO

Alkupiiri:

Nimikierros + pallon vieritys kaverille: mitä sinusta tarkoittaa yhteistyö?

Toiminta:

Tikku-ukkojen askartelu

Loppuleikki:

Pallon kuljetus parin kanssa

Loppulaulu:

Soittorasia

2. TUOKIO

Alkupiiri:

Kuulumisten kysely

Keskustelua lasten lempisaduista ja saduista ylipäättänsä

Toiminta:

Sadutus

Taustan maalaaminen

Loppuleikki:

Muodostetaan yhdessä

Loppulaulu:

Soittorasia

3. TUOKIO

Alkupiiri:

Musiikkijumppa/Pantomiimi

Toiminta:

Esityksen harjoittelu
Näytelmä

Loppuleikki:

Pallohieronta kaverin kanssa

Loppulaulu:

Soittorasias

4. TUOKIO

Alkupiiri:

Keskustelua yhteistyöstä. Tässä vaiheessa on hyvä muistella, mitä lapset kertoivat yhteistyöstä ensimmäisellä tuokiolla ja pohtia onko käsitys yhteistyöstä kenties muuttunut.

Toiminta:

Pelit & Leikit

Numeroleikki

Taion meistä

Tehdään yhdessä

Irvistellään

Meritähti ja koppakuoriainen

Kutsun sinut vierelleni

Pulinaa pulinaa

Loppuleikki:

Pallohieronta kaverin kanssa

Loppulaulu:

Soittorasias

5. TUOKIO

Toiminta:

Rastirata

Tarvitset:

Kestävää narua

Kynää ja paperia

Pehmonallen tai muun pehmolelun

Reipasta ja iloista seikkailumieltä ☺

Alkupiiri:

Kysellään lasten kuulumisia: ovatko he ennen olleet jollain rastiradalla, jännittääkö heitä, mitä he rastiradalta odottavat?

(Huom. Ohjeet kunkin rastin harjoitteisiin löydät ylempää.)

1. Rasti

Tuo minulle

2. Rasti

Luottamusnaru

3. Rasti

Nallelle koti

4. Rasti

Yhteinen taideteos luonnonmateriaaleista

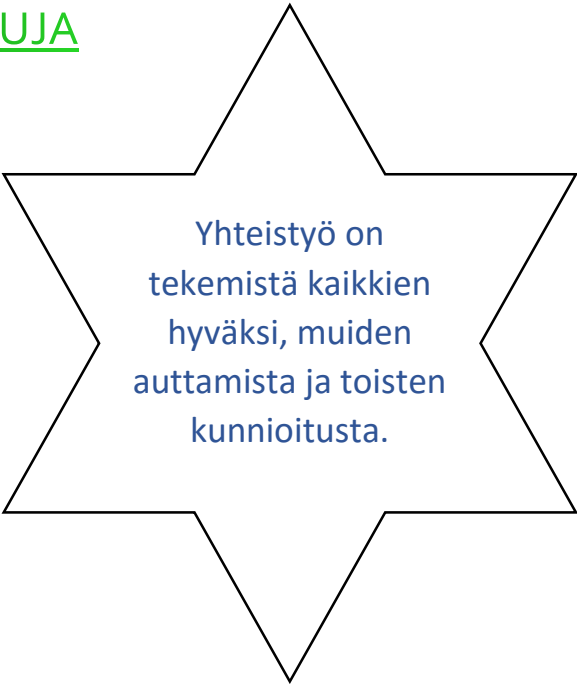
Loppupiiri:

Fiilisjana, jossa apuna tarvittaessa hymynaama-kortit tai vastaavat.. Lapset asettuvat maahan piirretylle janalle sen mukaan, mitä tykkäsivät rastiradasta. Jos rastirata pidetään viiden toimintakerran päätteeksi, voidaan lapsilta myös kysyä, mitä he ovat tykänneet tuokioista ylipäätänsä.

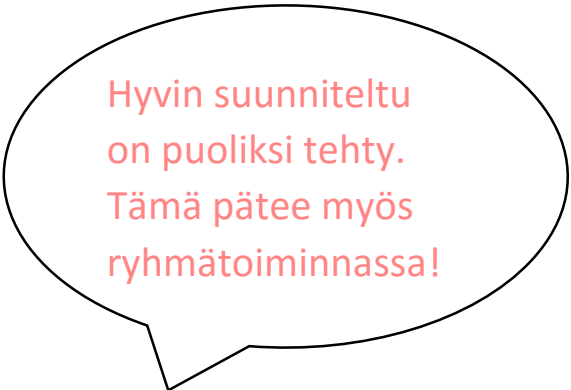
Loppulaulu:

Soittorasias

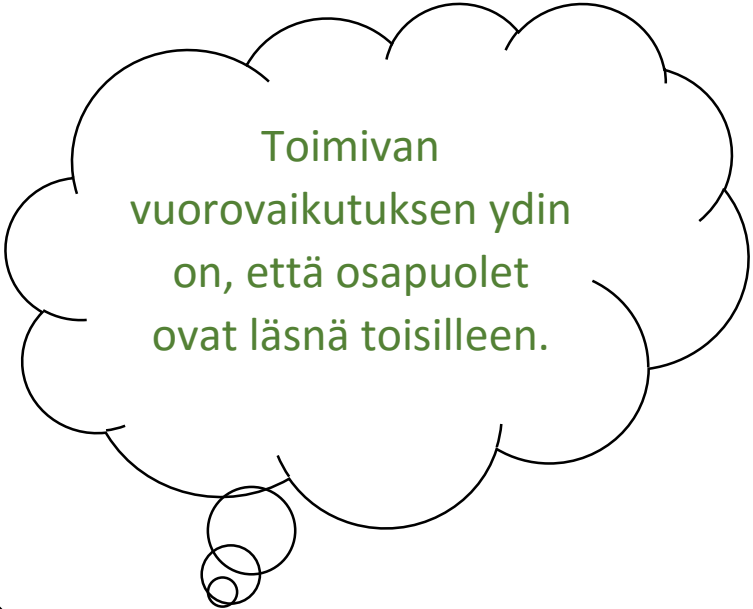
TIETOISKUJA

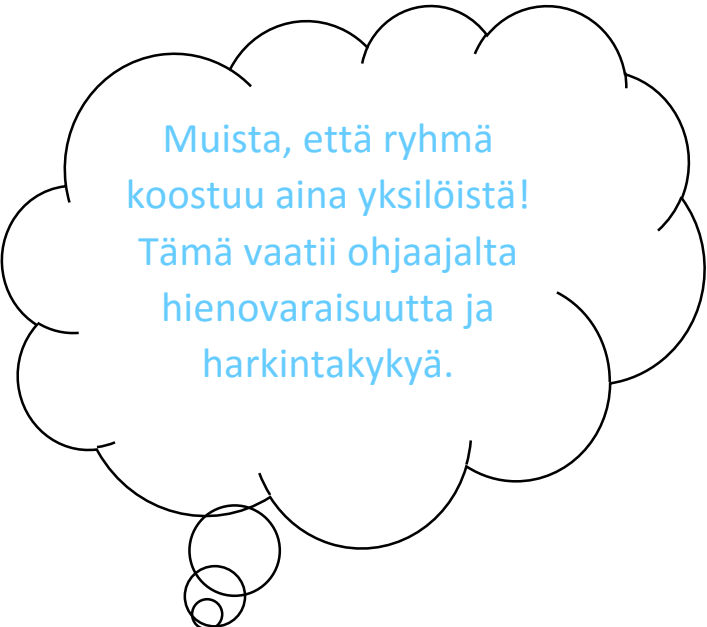
Yhteistyö on
tekemistä kaikkien
hyväksi, muiden
auttamista ja toisten
kunnioitusta.

Hyvin suunniteltu
on puoliksi tehty.
Tämä pätee myös
ryhmätoiminnassa!

Toimivan
vuorovaikutuksen ydin
on, että osapuolet
ovat läsnä toisilleen.

Muista, että ryhmä
koostuu aina yksilöistä!
Tämä vaatii ohjaajalta
hienovaraisuutta ja
harkintakykyä.

Ilman yhteistyökykyä
ihmiset voivat olla
häiriöksi toisilleen.

Yhteistyökyky yhdistää
monet ajatukset yhdeksi
uudeksi ideaksi.

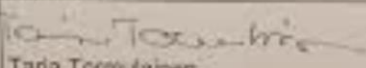
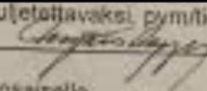
Kun teemme
yhteistyötä,
olemme kykeneviä
vaikka mihin! 😊

Tehdään yhdessä se, mihin emme yksin pystyisi!

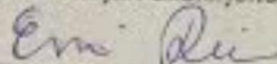
LÄHTEET

- Absetz, B. 1994. Tehdään yhdessä, yhteistyön käsikirja. Helsinki: Opintotoiminnan Keskusliitto OK ry.
- Kavelin Popon, L. 2010. Reilu, reipas ja vastuuntuntoinen. 52 keinoa vahvistaa hyvää käytöstä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Toivakka, S. & Maasola, M. Itsetunto kohdalleen! Harjoituksia itsetuntemuksen ja vuorovaikutustaitojen oppimiseen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Valkeapää, M. 2011. Pomppivat pavut, ryhmätoimintaa pienille ja isoille. Helsinki: LK-kirjat.

Tutkimuslupahakemus

Tutkimuslupa	
Selostus asiasta	Karelia-Ammattikorkeakoulussa opiskeleva Enni Rikonen hakee opinnäytetyöhönsä liittyvää tutkimuslupaa. Opinnäytetyön aiheena on lasten vuorevakutus, sosiaaliset taidot ja yhteistyö. Opinnäytetyön tutkimukselliseen osuuteen liittyy lasten havainnointi ja valinta varsinaisen tutkimuksen toiminnalliseen osuuteen sekä mahdollisesti lasten kuvaaminen [REDACTED] päiväkodissa. [REDACTED] päiväkodinjohtaja on lupautunut opinnäytetyön työpaikkaohjaajaksi.
Perustelut (lain, asetuksen tai kunnallisen säännön kohdat, määräykset ja sopimukset)	Halintosääntö § 56, kohta 2.1.1
Päätös	Myönnetään Enni Rikoselle luvan opinnäytetyöhön liittyvän tutkimuksen tekoon [REDACTED] päiväkodissa. Lapsiin kohdistuvasta tutkimuksesta ja kuvaamisesta on erikseen pyydyttävä lupa lasten vanhemmilta, eivätkä yksittäisen lapsen tiedot tai päiväkodin nimi saa tulla esille tutkimusraportissa. Opinnäytetyö tulee toimittaa Kontiolahden kunnan varhaiskasvatuspalvelujen käyttöön.
Allekirjoitus	 Tarja Tormalainen Varhaiskasvatuksen päällikkö
Oikaisuvaatimusoikeus	Päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. (Kuntal. 89.1 §) Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.
Oikaisuvaatimusviranomaisen	Kontiolahden Kasvatus- ja koulutuslautakunta Keskuskatu 8, 81100 Kontiolahti sähköposti: kirjasamo@kontiolahti.fi
Oikaisuvaatimusaika ja sen alkaminen	Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluessa kirjeen lähettämisestä, saannitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaannitodistukseen merkittynä aikana.
Oikaisuvaatimuksen sisältö ja toimittaminen	Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava. Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle ennen oikaisuvaatimusaajan päättymistä.
Pöytäkirjan nähtäväksi asettaminen	15.5.2015 klo 9:00 - 11:00 varhaiskasvatuksen päällikön työhuoneessa.
Tiedoksianto Asianosaisille	Lähetetty tiedoksi kirjeellä (kuntalaki 95 §) Asianosainen Enni Rikonen [REDACTED] Annettu postin kuljetettavaksi, pvm/tiedoksiantaja 2.5.2015 Luovutettu asianosaiselle Pakka, pvm ja tiedoksiantajan allekirjoitus

Vastaanottajan allekirjoitus

Muu jakelu: [REDACTED] päiväkodinjohtaja

Yhteystiedot

Kontiolahden kunta
Keskuskatu 8
81100 KONTIOLAHTI
puh. (013) 7341
faksi (013) 734 5328
etunimi.sukunimi@kontiolahti.fi
www.kontiolahti.fi

Toimeksiantosopimus

Karelia AMMATTIKORKEAKOULU		OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS	
Toimeksiantaja			
Organisaation nimi:	[REDACTED]		
Toimeksiantajan edustaja:	[REDACTED]		
Osoite:	[REDACTED]		
Puhelinnumero:	[REDACTED]		
Sähköposti:	[REDACTED]		
Opiskelijan/opiskelijöiden tiedot			
Koulutusohjelma:	Sonaalalan ko		
Opiskelijanumero(t) ja nimi(et):	1301352	Emmi Rikonen	
Puhelinnumero:	[REDACTED]		
Sähköposti:	emmirikonen@ [REDACTED]		
Toimeksiantannon kuvaus			
Aihe	Opinnäytetyö, LÄSNEN VOITAVARUUS, BOSTADOL & yhteistyö		
Toteutusmuoto	toiminnallinen opinnäytetyö, tuotes "opas"		
Aikataulu	tuotes & opinnäytetyö valmistuvat lokakuussa		
Kustannusarvio ja kustannusvastuu	ei kustannuksia		
Toimeksiantajan sitoumukset			
- yhteistyötä			
- toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa avustaminen			
- materiaalin etsiminen päiväkodista			
Opiskelijan sitoumukset			
- opinnäytetyö tehdään opinnäytetyön ohjeiden ja eettisten periaatteiden mukaisesti			
- Etouden hakemään tutkimusluvaa & tekemään yhteistyötä toimeksiantajan kanssa			
Opinnäytetyön ohjaus Karelia-amiassa			
Ohjaaja(t):	Kirsi Lindel, Kirsi.Lindel@karelia.fi 050 2447952 Hel Mäkelä, hel.makela@karelia.fi 050 5650067		
Opinnäytetyön julkisuus			
Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja se voidaan julkaista Theseus-verkkokirjastossa.			
Allekirjoitukset			
Päiväys	Opiskelijan allekirjoitus ja nimenselvennys		
16.4.2015	Emmi Rikonen Emmi Rikonen		
Päiväys	Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus ja nimenselvennys		
16.4.2015	[REDACTED]		

Karelia AMMATTIKORKEAKOULU		OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS	
Päiväys	Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus ja nimenselvennys		
21.4.2015	Kirsi Lindel		